

**Akademie múzických umění v Praze
HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA**

Pedagogika tance – kombinované studium

Taneční výchova

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Taneční a pohybová výchova v základním vzdělávání
Hodnoty tance a možnosti jeho využití**

Jana Látalová

Vedoucí práce: doc. Mgr. Jiří Lössl

Oponent práce: Mgr. Bohumíra Eliášová, Ph.D.

Datum obhajoby: 7.6. 2023

Přidělovaný akademický titul: BcA

Praha, duben 2023

**The Academy of Performing Arts in Prague
MUSIC and DANCE FACULTY**

Pedagogy of dance – Combined studies

Dance education

BACHELOR'S THESIS

**Dance and movement education in primary and lower
secondary education**

The value of dance and possibilities of its use

Jana Látalová

Thesis supervisor: doc .Mgr. Jiří Lössl

Thesis opponent: Mgr. Bohumíra Eliášová, Ph.D.

Date of defence: 7.6.2023

Academic title: BcA

Prague, April 2023

P r o h l á š e n í

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci s názvem, Taneční a pohybová výchova v základním vzdělávání, vypracoval(a) samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím pouze uvedené literatury a pramenů a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu. Souhlasím s tím, aby práce byla zveřejněna v souladu se zákonem a vnitřními předpisy AMU.

Praha, dne .....

.....

[Jméno Příjmení, podpis]

Poděkování

Děkuji doc. Mgr. Jiřímu Lösslvi za ochotu, čas a energii, jež věnoval vedení mé bakalářské práce. Zkušenosti a poznatky, které se mnou sdílel, mi budou i nadále oporou v mé další práci.

Abstrakt

Práce je primárně zaměřena na využití tance v základním vzdělávání. Zabývám se v ní specifiky tohoto druhu umění, jeho hodnotami a možnostmi využití ve výchovně vzdělávacím procesu. Popisuji okolnosti zavedení doplňkového předmětu Taneční a pohybová výchova do Rámcového vzdělávacího programu základního vzdělávání. Mapuji organizace a projekty, které implementují různými způsoby tanec do českého školství. Uvádím příklady škol, na kterých výuka Taneční a pohybové výchovy v současné době probíhá. Předkládám vlastní zkušenost s projektem Tanec školám. Nechybí příklady, popis a cíle konkrétních zadání jednotlivých lekcí. Z nich a z mé vlastní dlouholeté praxe vyvozují specifika práce s dětmi na základních školách.

Abstract

The work is primarily focused on the use of dance in primary education. It deals with the specifics of this art form, its value and possibilities of use in the educational process. I describe the circumstances surrounding the introduction of the supplementary subject of dance and movement into the general educational programme of primary education. I map organisations and projects that implement dance in different ways in the Czech education system. I give examples of schools where dance and movement are currently being taught. I present my own experience with the Dance for Schools project. There are examples, descriptions and objectives of specific assignments for individual lessons. I draw on these and on my own long term experience to explain the specifics of working with children in primary schools.

KLÍČOVÁ SLOVA

tanec, Taneční a pohybová výchova, základní vzdělávání, základní škola, Tanec školám

KEYWORDS

Dance, Dance and movement education, primary and lower secondary education, Dance for schools

Obsah

Úvod	1
1. Specifika a hodnoty tance, možnosti jejich využití ve výchově	3
2. Okolnosti zavedení tance a taneční a pohybové výchovy do základního vzdělávání v Čechách.....	4
3. Charakteristika a cíle oboru Taneční a pohybová výchova v základním vzdělávání	6
4. Způsoby, formy a specifika využití tance v současném základním vzdělávání	8
4.1. Duncan institut.....	9
4.1.1. Výuka TPV v rámci Duncan institutu	10
4.2. SE.S.TA – Škola tančí	11
4.2.1. Škola tančí - Specifikace.....	11
4.2.2. Historie a vývoj projektu	12
4.2.3. Současná forma projektu	13
4.3. Tance Praha - Tanec školám.....	15
4.3.1. Tanec školám - Specifikace	15
4.3.2. Historie a vývoj projektu	16
4.3.3. Současná podoba projektu	17
5. Příklady škol, na kterých v současné době výuka TPV probíhá	20
5.1. Základní a mateřská škola Josefa Kubálka Všenory.....	20
5.1.1. Historie a okolnosti zavedení TPV na ZŠ a MŠ Josefa Kubálka Všenory	20
5.1.2. Obsah a cíle výuky.....	21
5.2. Základní škola Dobřichovice.....	21
5.2.1. Historie a okolnosti zavedení TPV na ZŠ Dobřichovice.....	22
5.3. Základní Škola Letohradská, Praha 7	22
5.3.1. Historie a okolnosti zavedení TPV na ZŠ Letohradská.....	23
5.3.2. Obsah a cíle výuky.....	24
5.4. Základní škola a Základní umělecká škola Karlovy vary	25
5.4.1. Historie a okolnosti zavedení TPV na ZŠ a ZUŠ Karlovy Vary	25
6. Vlastní zkušenost s projektem Tanec školám.....	27

6.1. Tanec školám na ZŠ Zeppelin- létající archa	27
6.1.1. Škola a lektorky.....	27
6.1.2. Skupiny žáků zapojené do projektu	28
6.1.3. Časová dotace	29
6.1.4. Prostor a podmínky	29
6.1.5. Cíle a témata	30
6.2. Konkrétní zadání prvních a posledních lekcí bloku	31
6.2.1. První lekce bloku.....	31
6.2.1.1. – 1. a 2. třída.....	31
6.2.1.2. – 3. a 4. třída.....	33
6.2.1.3. – 5. třída.....	35
6.2.2. Poslední lekce bloku, zhodnocení posunu v provedení jednotlivých zadání v kontextu celého bloku	37
6.2.2.1. – 1. a 2. třída.....	37
6.2.2.2. – 3. a 4. třída.....	41
6.2.2.3. – 5. třída.....	44
7. Specifika práce s dětmi na základních školách na základě osobní zkušenosti	47
7.1. Motivace.....	47
7.2. Komunikace s dětmi – nehodnotící bezpečné prostředí.....	47
7.3. Tanec a gender	48
7.4. Kreativní vědomý pohyb	48
7. 5. Forma hry	49
7.6. Prostředí, ve kterém výuka probíhá	49
7.7. Osobnost lektora	50
Závěr	51
Seznam použitých zdrojů.....	52

Seznam použitého označování a zkratk

- TPV – Taneční a pohybová výchova
- ZŠ – Základní škola
- ZUŠ – Základní umělecká škola
- MŠ – Mateřská škola
- RVP – Rámcově vzdělávací program
- ŠVP – Školní vzdělávací program

Úvod

Tématem této bakalářské práce je tanec, jeho hodnoty a možnosti využití v oblasti základního vzdělávání. Toto téma jsem si zvolila proto, že se mě jako pedagoga tance úzce týká, zajímá mě a soustavně se využitím tance v základním vzdělávání mnoho let věnuji.

Tanec formuje lidskou osobnost, rozvíjí fyzickou i psychickou stránku člověka, může přinést žákům řadu zkušeností a poznatků, které jim jiné umění není schopno poskytnout. Jako tvůrčí umělecká činnost tedy vhodně doplňuje běžně vyučované umělecké předměty, motivuje žáky škol k vlastnímu pohybovému vyjádření, umožňuje jim sebepoznání, seberealizaci a poskytuje komplexní umělecké vzdělání. Mým přesvědčením je, že do výchovy a vzdělávání dětí tanec jednoznačně v jakékoliv formě patří.

„Vedle formování osobnosti dítěte se tanec stává prostředníkem k celkovému zlepšení klimatu ve školní třídě. Je nápomocen integraci vede děti k sebevyjádření, samostatné tvorbě, respektu různých řešení. Neučí o umění, ale umožňuje umění zažít vlastním tělem. Vyvolává v žácích zvědavost a překvapení, což jsou základní předpoklady učení. Inspiruje jak žáky, tak učitele.“¹

Taneční a pohybová výchova je od roku 2010 zapsaná jako doplňkový předmět v Rámcově vzdělávacím programu pro základní vzdělávání. V současnosti existuje několik organizací, které v různých formách tanec do českého vzdělávání implementují.

Mým cílem je zmapovat historii a okolnosti zavedení tance a Taneční a pohybové výchovy do systému základního vzdělávání v Čechách. Popsat vývoj a současnou formu projektů tří základních organizací, kterými jsou Duncan institut, Centrum choreografického rozvoje SE.S.TA a Tanec Praha, které se výchovou prostřednictvím tance v prostředí českých škol zabývají.

Uvádím konkrétní příklady ze základních škol, kde výuka Taneční a pohybové výchovy úspěšně probíhá, nezávisle na výše jmenovaných institucích.

Předkládám zkušenost s projektem Tance Praha – Tanec školám, ve kterém od roku 2014 působím jako lektorka. Popisuji jeden konkrétní tříměsíční blok projektu na škole Zeppelin-Létající archa v Praze a uvádím z toho vyplývající specifika práce s dětmi na základních školách. Vycházím z vlastní zkušenosti jednak s tímto projektem, jednak z poznatků a praxe

---

¹ Tvořivá taneční výchova a umělecké vzdělávání v českém kulturním prostředí v letech 2009-2018 – Sborník příspěvků - pam pam speciál. Ročník XII – číslo 52-18(35). 2018. Sborník příspěvků - pam pam speciál .Praha:Nipos č. S2-18(35).ISSN 1803-103X

s využitím tance jako prostředku výchovy v prostředí základního vzdělávání, které sama získávám od roku 2001.

1. Specifika a hodnoty tance, možnosti jejich využití ve výchově

Pohyb je přirozenou součástí lidského života a komunikace. Tanec patří od nepaměti k lidské společnosti. Historicky ho můžeme pozorovat ve sféře sociální, náboženské, umělecké, politické, terapeutické, vzdělávací, stejně tak je taneční projev i součástí běžného života. Stejně jako jiná umění napomáhá sebepoznání, umožňuje vyjádřit emoce, myšlenky a názory.

Tím, že dokáže propojit fyzickou, mentální a emocionální sféru člověka, je tanec ve výchově prostředkem, který působí komplexně na všechny složky osobnosti, všestranně rozvíjí a formuje dětskou osobnost. Dokáže propojit intelekt, který je nositelem myšlenky, tělo vytvářející vnější formu a ducha, který přináší smysl. Je tvůrčí uměleckou činností, která podněcuje k hledání vlastního pohybového vyjádření. Harmonizuje fyzický vývoj, podporuje kinetickou citlivost a aktivuje fyzické síly. Zvyšuje psychickou odolnost, schopnost sebekontroly, sebekázně a kritického myšlení. Rozvíjí sociální inteligenci, vnímavost k hodnotám v přírodě, umění i mezilidských vztazích.

„Každý, kdo je schopen myslet, cítit a hýbat se, může tančit. Vrozená schopnost vyjadřovat se pohybem je také spolehlivým základem, na kterém lze budovat slovník uměleckého tanečního projevu. Tanec pomáhá, tak jako jiná umění vyjádřit, uspořádat a sdělit svůj názor na pravdu. To aktivuje naše fyzické i psychické síly a činnosti a sceluje naši osobnost, napomáhá sebepoznání. S lepší znalostí sebe sama se zvyšuje schopnost sebekontroly, sebeovládání, ale i sebejistoty.“²

---

² BLAŽÍČKOVÁ, Eva. Metodika a didaktika taneční výchovy. 2. vydání. Praha: Konzervatoř Duncan centre 2005. 63.s. ISBN 80-7290-166-4

2. Okolnosti zavedení tance a taneční a pohybové výchovy do základního vzdělávání v Čechách

K zavedení Taneční a pohybové výuky do základního vzdělávání v České republice významně přispělo založení platformy Vize tance o. s., v roce 2008.

Vize tance je neformální odborná platforma, která sdružuje profesionální umělce, fyzické osoby i organizace různých profesí, kteří tvoří nezávislým způsobem, působí v oblasti současného umění, tance a pohybového umění v České republice a aktivně se podílí na rozvoji oboru.

Vize tance sdružuje umělce, dramaturgy, produkční, kulturní a PR manažery, techniky, fundraisery, kritiky a teoretiky. Propojuje profesionály, zaměřené na práci formou projektů, soubory i příspěvkové organizace. Je partnerem institucí, kterým pomáhá v řešení profesních otázek. Pracuje na zvyšování povědomí o oboru u široké veřejnosti a podílí se na formování dalšího směřování oboru.

Její členové se poprvé sešli v lednu 2006, kdy vznikla iniciativa pro vytvoření Programu na podporu současného tanečního umění. Na jednání se také otevřela diskuse o možnostech integrace tance do základního vzdělávání. Iniciativu v tomto směru již dlouhodobě vyvíjely především Eva Blažíčková, Yvonna Kreutzmanová a Marie Kinsky. S přesvědčením, že tanec patří do výchovy dítěte a měl by být i součástí vzdělávání na základních školách, usilovaly o zavedení Taneční a pohybové výchovy do základního vzdělávání.

Zavedení Taneční a pohybové výchovy do základního vzdělávání bylo opět diskutováno na celostátním sympoziu Taneční výchova a kulturní kapitál v Kutné hoře v roce 2008.

O vytvoření programu tanečního vzdělávání pro základní školství byla oficiálně požádána Eva Blažíčková, vznikla tak skupina expertů, kteří na základním konceptu Taneční a pohybové výchovy ve spolupráci s Výzkumným ústavem pedagogickým (dnes Národní pedagogický institut) pracovali.

Závěrečná odborná diskuse ke vzdělávacímu obsahu taneční a pohybové výchovy se konala 30. listopadu 2009 v prostorách Konzervatoře Duncan centre. Zúčastnil se jí tým autorů Eva Blažíčková, PhDr. Romana Lisnerová, Bohumíra Cveklová, prof. Ivanka Kubicová a pedagogové pilotních projektů výuky TPV na základních školách Radim Klásek, Lucie Plachá, Petra Blau ze ZŠ a ZUŠ Karlovy Vary, Ludmila Rellichová, vedoucí Tanečního a pohybového studia Magdaléna Rychnov u Jablonce nad Nisou, Zora Breczková ze ZUŠ Klášterec nad Ohří.

Podněty a východiska pro diskusi pramenily i z elektronické diskuse k programu, moderované Jiřím Lösslem, která probíhala ve dnech 15. června – 15. října 2009.

Závěrečnou etapu realizovala Eva Blažíčková ve spolupráci s PaedDr. Markétou Pastorovou. Výsledkem tohoto úsilí bylo vložení Taneční a pohybové výchovy (TPV) jakožto nového doplňujícího předmětu do Rámcově vzdělávacího programu pro základní vzdělávání s účinností od 1. září 2010.

V této době, kdy již prakticky fungovaly některé pilotní projekty, které integrovaly tanec do vzdělávání. Pilotní výuka TPV byly realizována i na základních školách.

Paralelně probíhaly i pilotní programy Tance Praha, které iniciovala a ve spolupráci s českými umělci realizovala Yvona Kreutzmannová, a programy Centra choreografického rozvoje SE.S.TA. v čele s Marií Kinsky, které integrovalo tanec do výuky na českých školách po vzoru programů již v té době v Evropě fungujících a přinášelo do prostředí českého vzdělávání možnost spolupráce s francouzskými i českými umělci. Každá z organizací přistupovala již tehdy k pojetí výuky TPV trochu jiným způsobem a měla vlastní představu o směru, formě a podobě využití tance ve vzdělávání.³

---

³ BLAŽÍČKOVÁ, Eva. Metodika a didaktika taneční výchovy. 2. vydání. Praha: Konzervatoř Duncan centre 2005. 63.s. ISBN 80-7290-166-4

3. Charakteristika a cíle oboru Taneční a pohybová výchova v základním vzdělávání

K rozvíjení klíčových kompetencí žáků a k naplňování cílů základního vzdělávání prostřednictvím tance a pohybové výchovy je nezbytné věnovat pozornost čtyřem základním doménám, které v taneční a pohybové výchově prostupují veškeré konání a jsou obsažené v nejrůznějších formách v celém vzdělávacím obsahu. Jsou to:

Objevování svého místa,
Rozvíjení inteligence těla,
Původnost/originalita,
Vytváření společenství.⁴

K naplnění základních principů Taneční a pohybové výchovy dochází prostřednictvím celého vzdělávacího obsahu. Učivo je rozčleněno do sedmi okruhů činností:

1. pohybová příprava,
2. prostorové citění,
3. vzájemné vztahy,
4. pohyb s předmětem,
5. pohybové a taneční hry,
6. hudba a tanec,
7. improvizace (činnosti tohoto okruhu se na druhém stupni více zaměřují na vlastní tvorbu žáků s využitím jejich individuálních možností a schopností).

Celé vzdělávání v rámci Taneční a pohybové výchovy musí vždy směřovat k dosažení určité míry inteligence těla. Ta je závislá na pedagogickém záměru, talentu, emocích a je podmíněna vůlí.⁵

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru – očekávané výstupy

1. stupeň – 1. období

Žák:

- rozumí základním pravidlům správného držení těla ve smyslu statickém i kinetickém;
- vnímá a prožívá základní prostorové pojmy a půdorysné dráhy pohybu;
- rozlišuje základní dynamické stupně pohybu;

---

⁴ Zdroje z webu: [on line]. [Odborný článek: Taneční a pohybová výchova \(rvp.cz\)](https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/9719/tanecni-a-pohybova-vychova.html) [cit. 23-03-04]

⁵ Zdroje z webu: [on line]. [pam pam 2-18 priloha.indd \(scenicky-tanec.cz\)](#) [cit. 23-03-04]

- rozlišuje základní členění času;
- vědomě používá různá tempa včetně zrychlování a zpomalování, umí pracovat s pauzou;
- zvládá základní druhy kroků pro pohyb z místa a dokáže je správně používat;
- navazuje pozitivní partnerské vztahy v malé skupině;
- zvládá základní prvky obratnosti;
- aktivně vnímá hudební doprovod, reaguje na změny tempa, rytmu, tělem „vyzpívá“ hudební melodii, vnímá a vyjadřuje hudební frázování;
- je připraven k velmi jednoduché krátké improvizaci vedené pohybovým, hudebním, nebo tematickým zadáním;
- přijímá a respektuje pravidla her.

1. stupeň – 2. období

Žák:

- rozumí pravidlům správného držení těla a vědomě je přenáší do běžného života;
- uplatňuje správné návyky v používání svého těla, rozumí pojmu přirozený (správný, zdravý) pohyb;
- vnímá a v pohybu aplikuje základní prostorové vztahy;
- rozlišuje a vědomě používá základní dynamické stupně pohybu;
- vnímá a dokáže vyjádřit pohybem rytmus dvoudobý, třídobý i čtyřdobý;
- slyší a vyjadřuje pohybem jednoduché rytmické modely;
- přijal řád hudebního frázování;
- navazuje vzájemné pozitivní vztahy i ve větších celcích (skupinách);
- improvizuje na jednoduché náměty, podpořené hudebním doprovodem.

2. stupeň

Žák:

- uplatňuje návyky správného držení těla a dovednosti přirozeného pohybu nejen při výuce, ale i v běžném životě; vnímá měnící se prostorové vztahy a aktivně vytváří partnerství mezi svým tělem a prostorem;
- navazuje vzájemné vztahy a vytváří společenství;
- používá své tělo jako nástroj sebevyjádření;
- v improvizaci i tvorbě uplatňuje své zkušenosti a zážitky.⁶

---

⁶ Zdroje z webu: [on line]. Dostupné z: [pam pam 2-18 priloha.indd \(scenicky-tanec.cz\)](#) [cit. 23-03-04]

4. Způsoby, formy a specifika využití tance v současném základním vzdělávání

Jak již bylo řečeno, je několik základní organizací, které se implementaci tance do českého vzdělávacího systému věnují. Duncan institut Evy Blažíčkové, SE.S.TA v čele s Marií Kinsky a Tanec Praha pod vedením Yvony Kreutzmannové.

Každá instituce přistupuje k tanci v prostředí škol jiným způsobem, sleduje jiné cíle a využívá různé možnosti a hodnoty tance, kterými lze na žáky škol působit a vzdělávat je.

Eva Blažíčková usilovala o zavedení Taneční a pohybové výchovy do vzdělávání s přesvědčením, že je nutné tento předmět vyučovat kontinuálně jako součást běžného povinného vzdělávání všech žáků základních škol a žáky tak systematicky vzdělávat a zušlechťovat jejich pohybovou kulturu. Pracovala také na obsahu Rámcově vzdělávacího programu předmětu Taneční a pohybová výchova a zavádění Taneční a pohybové výchovy do praxe základních škol. V roce 2011 vydala k tomuto účelu metodickou příručku. Výuka Taneční a pohybové výchovy probíhala od roku 2009 na pražských základních školách, v současné chvíli pod Duncan institutem výuka Taneční a pohybové výchovy neprobíhá.

Centrum choreografického rozvoje SE.S.TA se v projektu Škola tančí zaměřuje na spolupráci pedagoga školy zapojené do projektu s umělcem. Pracují spolu v tandemu a formou tance a kreativního vědomého pohybu zpracovávají dané téma určitého školního předmětu. Nabízí tak žákům alternativu k běžné formě vzdělávání. Projekty v rozsahu 20-24 vyučovacích hodin vyústí v závěrečnou prezentaci výsledného uměleckého díla – choreografie v divadelním prostoru poblíž konkrétní školy, případně na festivalu pořádaném organizací SE.S.TA KoresponDance. SE.S.TA se kontinuálně věnuje vzdělávání lektorů i pedagogů škol a podporuje aktivní umělce.

Tanec Praha přináší školám kreativní pohybovou výuku v projektu Tanec školám. Výuka probíhá formou tříměsíčních bloků – podzimního a jarního, v rozsahu 10-12 vyučovacích hodin na jednu třídu. Na některých školách se bloky pravidelně opakují. Důraz je kladen zejména na spolupráci tanečního lektora s hudebním lektorem, kteří se společně snaží rozvíjet a kultivovat pohybový projev žáků, pracují s nimi na vlastních tématech nebo mohou zpracovávat aktuální téma či probíranou látku dané třídy. Tanec Praha pořádá pravidelné semináře pro tým lektorů, pedagogy škol a veřejnost. V současné chvíli vzniká i metodika celého projektu.

4.1. Duncan institut

Zakladatelkou Duncan institutu je Eva Blažíčková, choreografka a taneční pedagožka, přímá pokračovatelka duncanovské tradice. V roce 1992 založila a téměř po dvacet let vedla jedinou školu specializovanou na současný tanec v Čechách vychovávající profesionální tanečnický, choreografy a pedagogy – Konzervatoř Duncan centre. Je rovněž zakladatelkou Společnosti pro taneční a múzickou výchovu (1990), Nadačního fondu Isadory Duncan (1993), Ceny Jarmily Jeřábkové (1999), v roce 2005 stála u zrodu Vize tance. Působí v mnoha projektech, které si kladou za cíl emancipovat tento typ tance a usadit jej do kontextu české kultury a školství.

Duncan institut podporuje současné taneční umění a soudobou českou vážnou hudbu a zároveň šíří a přibližuje jejich specifickou uměleckou kvalitu odborné i široké veřejnosti především v Praze a České republice, ale i v zahraničí.

„Tanec vnímáme jako způsob života, který odvíjíme od holistického pojmání člověka. Vědomí, že tanec jítí otupené smysly, probouzí potlačené instinkty z dávných dob, uzdravuje tělo i ducha, podněcuje pozitivní ladění člověka, prozkoumává i ty nejskrytější kouty lidského těla i duše a má mnoho dalších hodnot, nás vede k přesvědčení, že tanec proměňuje kvalitu života. Tanec není pro nás proto otázkou praktickou, ale hodnotovou. Ta je rozhodující.“⁷

Duncan institut zaštiťuje také Společnost pro taneční a múzickou výchovu z.s., Festival Nové Evropy, tedy Cenu Jarmily Jeřábkové z.s., provozuje Studio pro děti, mládež a dospělé, zaměřené na výuku současného tance Metodou Duncan a jeho součástí je archiv, kde je možno prezenčně zapůjčit historické, materiály z pozůstalosti Isadory a Elizabeth Duncan, Jarmily Jeřábkové a dalších osobností, které se hlásily k myšlence duncanismu.

Eva Blažíčková usilovala dlouhodobě o zavedení TPV do českého školského systému. Stála u zrodu Vize tance a touto společností byla oficiálně požádána o vytvoření charakteristiky a obsahu předmětu Taneční a pohybová výchova.

Tým expertů vedený Evou Blažíčkovou, ve spolupráci s Výzkumným ústavem pedagogickým Praha, vytvořil koncepci předmětu a Taneční a pohybová výchova byla včleněna do vzdělávací oblasti 5. 10 – umění a kultura jako doplňující vzdělávací obor a 30. června 2010 s účinností od 1. září 2010 byla zařazena do Rámcově vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.

---

⁷ Zdroje z webu: [on line]. Dostupné z: www.duncaninstitut.cz [cit. 23-03-04]

Může být tedy používána jako povinný nebo povinně volitelný vzdělávací předmět pro všechny žáky základních škol.

Eva Blažíčková ve spolupráci s PhDr. Romanou Lisnerovou v roce 2011 vytvořila a vydala, pod hlavičkou Společnosti pro taneční a múzickou výchovu odbornou metodickou příručku Taneční a pohybová výchova na 1. stupni základní školy, která měla zajistit školám zavádějícím TPV do praxe metodickou podporu.

Na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy se 15. června 2011 uskutečnila konference Národního institutu pro další vzdělávání s názvem Taneční a pohybová výchova v základní škole – zaměřená na zavádění předmětu TPV do Školních vzdělávacích programů a učebních plánů. Své zkušenosti z praxe zde prezentovali Lucie Hlaváčková, která představila Přínos taneční a pohybové výchovy v utváření emoční inteligence, Radim Klásek s příspěvkem

o Utváření komunikativní kompetence a kompetence k řešení problému cestou imaginace a Adéla Petáková, jejíž téma byla Taneční a pohybová výchova jako kompetence k sociálnímu a personálnímu rozvoji dítěte.

4.1.1. Výuka TPV v rámci Duncan institutu

Duncan institut realizoval pilotní program výuky Taneční a pohybové výchovy pro 1. stupeň základních škol od roku 2009, probíhal na třech pražských základních školách a zajišťovali ho absolventi Duncan centre konzervatoře-Lea Švejdová, Michaela Suša, Radim Klásek, Adéla Ernekerová a Lucie Hlaváčková.

Do projektu se zapojily ZŠ Školní, Praha 4, (učili Lea Švejdová, Michaela Suša, Radim Klásek a Lucie Hlaváčková 2009–2018) ZŠ a MŠ Slivenec, Praha 5, kde byla v tu dobu ředitelkou Romana Lisnerová (učil Radim Klásek 2009–2016) a ZŠ Chmelnice, Praha 3 (učila Adéla Ernekerová 2009–2011).

Výuka byla vedena kontinuálně v průběhu celého roku v rozsahu jedné vyučovací hodiny týdně pro jednu třídu jako běžná povinná výuka namísto jedné ze dvou hodin tělesné výchovy.

Nejdříve byla realizována na celém prvním stupni, později se ustálila výuka pouze v prvních třech ročnících ZŠ, jelikož u dětí starších byla na žádost rodičů upřednostněna větší časová dotace pro sport. I tak se TPV setkala s pozitivními ohlasy učitelů i rodičů.

Výuka na zmíněných základních školách v současné době již neprobíhá.

4.2. SE.S.TA – Škola tančí

Zakladatelka a ředitelka neziskové organizace Centrum choreografického rozvoje SE.S.TA je Marie Kinsky – tanečnice, choreografka, producentka, pedagožka a popularizátorka současného tance. Dlouhodobě se věnuje podpoře a rozvoji současného umění v České republice v mezinárodním a mezioborovém kontextu. Produkuje česká i zahraniční představení, která vrcholí velkým festivalem současného tance, nového cirkusu a pohybového divadla KoresponDance pořádaného vždy v červenci na zámku Žďár nad Sázavou.

„Centrum choreografického rozvoje SE.S.TA, z. s. je nezisková organizace, která vznikla v roce 1999 s cílem podpořit rozvoj současného tance a souvisejících uměleckých oborů v České republice. SE.S.TA realizuje mnoho různorodých aktivit nejen pro vysoce profesionální účastníky a diváky, ale i pro široké publikum a pro děti. Hlavním záměrem organizace je pomáhat současnému tanci zapojit se do mezinárodního kontextu a otevírat mezioborovou spolupráci a diskusi.“⁸

S cílem rozvíjet umělecké disciplíny pořádá SE.S.TA. diskuse a přednášky za účasti zahraničních hostů, umělců a vědců, na kterých dochází k výměně zkušeností, názorů, úhlů pohledu. Odborníci ze všech uměleckých i neuměleckých oborů, tedy i taneční profesionálové, se tak mohou vzájemně obohatit. Nabízí rezidenční program pro profesionální nezávislé tanečnický a choreografy. Podporuje nejrůznější platformy pro setkávání s mezinárodními pedagogy, choreografy a kouči. Pořádá komunitní akce a mnohé aktivity pro diváckou širokou veřejnost.

„Projekty Centra choreografického rozvoje SE.S.TA pro děti sledují několik cílů. Jednak děti seznamovat a vzdělávat v oblasti umění jakožto nedílné součásti života každého člověka, ať už se v dospělosti stane umělcem či divákem, a zároveň využívat umění jako nástroj vzdělávání a rozvoje osobnosti v širším kontextu.“⁹

4.2.1. Škola tančí – Specifikace

Škola tančí je kreativně vzdělávací program, který je Centrem choreografického rozvoje SE.S.TA pravidelně realizován již několik let na školách v České republice. Principem projektu je mezioborová spolupráce profesionálního choreografa případně dalšího umělce – hudebníka, výtvarníka, herce, animátora a pedagoga Základní školy, kteří společně vytvářejí

---

⁸ Zdroje z webu: [on line]. Dostupné z: <https://www.se-s-ta.cz/> [cit.23- 04-07].

⁹ Zdroje z webu: [on line]. Dostupné z: <https://www.se-s-ta.cz/> [cit.23- 04-07].

program pro danou skupinu žáků. Během uměleckého procesu, který probíhá formou pohybových dílen, dochází ke zkoumání daného tématu, vybraného školního předmětu, propojení učební látky a pohybové tvorby. Výstupem je závěrečná prezentace ve veřejném prostoru v daném místě, nebo na mezinárodním festivalu současného tance, pohybového divadla a nového cirkusu KoresponDance.

„Děti tak poznávají učivo z matematiky, fyziky nebo gramatiky prostřednictvím pohybu a vlastní kreativity, čímž se od prostého memorování dostávají k úplně jiné rovině vnímání látky, mají příležitost propojit si ji se zážitkem a najít si k ní vlastní cestu. Děti se tak učí například vyjmenovaná slova skrze pohyb a místo biflování si je tak upevňují daleko trvalejším a hodnotnějším postupem, který je obohacuje jak v rovině naučené látky, tak v rovině rozvoje vlastní kreativity, prožitku, učení se spolupráci, chápání přínosu mezioborovosti a v neposlední řadě i budují vzájemnou úctu.“¹⁰

4.2.2. Historie a vývoj projektu

Projekt Škola tančí realizuje centrum choreografického rozvoje SE.S.TA pod vedením Marie Kinsky, která má zkušenost s francouzským projektem Dance ou cour. Dance au Cour, funguje ve Francii za podpory Ministerstva kultury, školství a regionů už přes třicet let. Podobné projekty úspěšně probíhaly i v Belgii, Norsku a Anglii.

Projekty se zaměřují na mezioborovou spolupráci, tvořivost, umělecké myšlení, nové přístupy a moderní metody v pedagogice. Základem je spolupráce mezi choreografem – tvůrcem a pedagogem, kteří společně vyberou téma, na jehož základě vytvoří s žáky pohybové představení. Prostřednictvím tance a pohybu dochází v průběhu tvorby k osvojování poznatků vybrané učební látky a rozšíření kompetencí žáků.

V roce 2006 proběhl první kreativní projekt v Praze. Pilotní projekty probíhaly na Francouzském gymnáziu v Praze, 3. ZŠ ve Žďáru nad Sázavou, Nerudově gymnáziu v Praze. Do projektu byli zapojeni choreografové Paco Decina, Pierre Nadaud, Pedro Pauwels, Barbora Látalová, Zden Brungot Svíteková, Marta Trpišovská Vodenková.

V říjnu roku 2014 se konal pilotní seminář Kreativní projekty ve školách, na kterém se ve Žďáru nad Sázavou sešli choreografové a pedagogové z Čech a Francie. Účastníci sdíleli zkušenosti a mapovali základní motivace tvůrčích projektů a jejich přínosů pro školství a žáky. Výsledkem byla poptávka dvou škol, z regionu Žďár nad Sázavou, které byly nakloněny spolupráci na projektu.

---

¹⁰ Zdroje z webu: [on line]. Dostupné z: <https://www.se-s-ta.cz/> [cit.23- 04-07].

Závěrečné výstupy projektů, tehdy nazvané „Nechť škola tančí“, byly realizovány v červnu 2015 a prezentovány na Festivalu KoresponDance. Od roku 2015 se součástí celého projektu stal Mezinárodní seminář Škola tančí, který je určen tanečnickým tvůrcům a učitelům, kteří chtějí tyto principy poznat a aplikovat ve své výuce.

V roce 2016 se realizovalo již 6 tvůrčích projektů, což vyústilo v poptávku pro realizaci dalších tvůrčích projektů. Z pilotních projektů postupně vznikl umělecký projekt s výrazným přesahem do vzdělávání, ve kterém se akcentuje zejména proces tvorby. Na projektech Škola tančí pracovali zahraniční hosté – Paco Decina, Pedro Pauwels, Jean Gaudin, Sophie Billy, Agnes Dufour, Katharina Bader. Čeští umělci – Barbora Látalová, Zden Brungot Svíteková, Jana Bitterová, Marta Trpišovská Vodenková, Jan Bárta, Pierre Nadaud. Projekty se konaly na školách ve Žďáru nad Sázavou a v tamním regionu, v Brně, Jihlavě, Pardubicích a Praze.

4.2.3. Současná forma projektu

V současné době jsou hlavní myšlenky, principy, cíle i forma projektu ustáleny a jasně definovány.

Základní myšlenkou konceptu je to, že pohyb-tanec může žákům pomoci s osvojováním poznatků daného učiva a může rozšířit rámec jejich kompetencí.

Na projektu spolupracuje tandem choreograf a pedagog. Pedagog dané třídy vybere téma a je i garantem učební látky. Choreograf žáky provází tvůrčím procesem.

Hlavní principy projektu jsou tvořivý pohyb, smyslové učení, respekt k potřebám každého jedince, nekompetitivní a nehodnotící prostředí.

Klade se důraz na dialog – zvědomování toho, co žáci dělají, co cítí, co se učí.

Tato forma výuky obohacuje žáky jak v rovině naučené látky, tak v rovině sebepoznání a osobního rozvoje. Prostřednictvím tvůrčího procesu a vlastního prožitku se znalosti a dovednosti upevňují daleko trvalejším a hodnotnějším postupem.

Cílem projektu je podpora mezioborových aktivit, podpora nových přístupů a moderních metod ve vzdělávání. Zaměřuje se na rozvoj osobnosti žáka, kreativity, abstraktního myšlení, schopnosti improvizovat a formulovat svůj názor. Podporuje sebepoznání žáků a pochopení jejich vlastní jedinečnosti. Uplatňuje skupinovou spolupráci a zlepšuje fyzickou kondici. Využívá tělo jako vyjadřovací prostředek a komunikační nástroj. Snaží se zpřístupnit umění všem a naučit děti i dospělé chápat společenský přínos každé tvořivé činnosti.

Pedagogům škol slouží jako inspirační zdroj, rozvíjí jejich vlastní kompetence a umožňuje jim vnější pohled na žáka. Předává jim tak nový nástroj pro výuku. Choreografům nabízí nové

podněty pro uměleckou práci, nové pracovní příležitosti, kontakt se společností a rozvoj kompetencí.

Struktura, forma a časová dotace

Choreograf a pedagog školy, na které projekt Škola tančí probíhá, si stanoví téma nebo témata, na kterých budou pracovat. První setkání bývá často hospitací ve třídě, kde má choreograf možnost pozorovat skupinu žáků, se kterou bude pracovat. Poté choreograf představí projekt Škola tančí a přiblíží žákům jeho principy a cíle. Má možnost představit i sebe, tedy svou uměleckou činnost. Je zvykem zahrnout do tohoto setkání i krátkou praktickou ukázkou práce s tělem.

Dále projekt probíhá formou pěti až šesti 4hodinových bloků (4x45 minut) tzv. dílen, na kterých choreograf s žáky prakticky pracuje. Frekvence setkání se odvíjí od dispozic školy a choreografa.

Lze jej realizovat ve formě 1-2 bloky za týden, nebo např. 3 za sebou jdoucí dny a po určité době, obvykle hned následující týden, 2 dny po sobě.

Po každé dílně probíhá reflexe pedagoga s choreografem, během které dochází k vyhodnocení dílny, výměně otázek, vysvětlení, návrhů jak v následujícím setkání postupovat, co podpořit a dále rozvíjet.

Tato setkání jsou završena závěrečnou prezentací, kde mají žáci možnost prezentovat svoji práci učitelům a rodičům. Pokud je to možné, probíhá v mimoškolním, v ideálním případě divadelním prostoru nebo v exteriéru. K prezentacím projektů bývá často využíván zámek ve Žďáru nad Sázavou nebo Divadlo 29 v Pardubicích.

Na závěr celého tvůrčího procesu proběhne ještě setkání, na kterém je prostor pro reflexi. V ideálním případě projekt dále směřuje k prezentaci na festivalu KoresponDance, kde mají žáci tříd, které jsou do projektu Škola tančí zapojeny, možnost prezentovat svůj výstup v kontextu široké škály českých i zahraničních profesionálních tanečních a novocirkusových představení.

V současné chvíli projekt realizují choreografové, umělci a lektori Marta Trpišovská Vodenková, Zden Brungot Svíteková, Jana Bitterová, Jan Bárta, Michael Vodenka, Jana Látalová, Hana Chalupníková, Lea Švejdová, Barbora Rakušanová.

Produkční a koordinátorkou projektu je Eva Papánková.

4.3. Tanec Praha – Tanec školám

Tanec Praha je mezinárodní festival současného tance a pohybového divadla, který se v Čechách každoročně v červnu pořádá od roku 1989. Jeho zakladatelka Yvonna Kreutzmannová vystudovala taneční katedru na pražské HAMU a posledním roce studia získala stipendium v Paříži, kde již začala připravovat první nezávislý ročník festivalu.

„Festival představuje pestrost a kvalitu aktuální zahraniční a tuzemské taneční scény, dává prostor pro experiment i přesah do jiných žánrů, podporuje vznik nových děl coby koproducent.“¹¹ Pořádá i festival Česká taneční platforma. Tanec Praha je rovněž i název nevládní neziskové organizace, která vznikla v roce 1991. Provozuje divadlo Ponec v Praze.

„Vizí Tance Praha je posouvat myšlení o současném tanci na principu otevřenosti novým impulzům, vzájemného dialogu a spolupráce na národní i mezinárodní úrovni, zůstat nadále uznávanou, progresivní kulturní událostí Evropy.

Zpřístupnit a přiblížit tanec všem skupinám veřejnosti bez omezení, podporovat výměnu a sdílení zkušeností tuzemské a zahraniční taneční scény, podněcovat rozvoj, inspirovat a motivovat k experimentům, podporovat vznik nových děl s mezinárodním přesahem, být garantem kvalitní spolupráce; sdílet hodnotné umělecké zážitky a aktuální společenská témata s veřejností podporovat zviditelnění současného tance v regionech ČR s respektem k místním partnerům a umělcům, rozšiřovat možnosti spolupráce v oblasti prezentace i samotné tvorby být respektovaným partnerem otevřeným dialogu doma i v zahraničí.“¹²

4.3.1. Tanec školám – Specifikace

„Tanec školám je umělecky vzdělávací program nevládní neziskové organizace Tanec Praha. Jde o program kreativní pohybové výuky, který již 17 let zprostředkovává žákům pravidelné setkávání s lektorujícími umělci a pedagogy přímo v prostředí školy. Nabízí dětem a mladistvým zkušenost s uměním (tancem, hudbou a divadlem), jako cestu ke získání dovedností nezbytných pro život. Pohyb ve spojení s živou hudbou všestranně rozvíjí osobnost, harmonizuje tělesný vývoj a podporuje získávání psychosociálních dovedností. Je určený primárně žákům základních škol, ale probíhal a probíhá i ve školách středních a mateřských.“¹³

---

¹¹ Zdroje z webu: [on line]. Dostupné z: <https://www.tanecpraha.cz/> [cit.23- 04-07].

¹² Zdroje z webu: [on line]. Dostupné z: <https://www.divadloponec.cz/> [cit.23- 04-07].

¹³ Zdroje z webu: [on line]. Dostupné z: <https://www.divadloponec.cz/> [cit.23- 04-07].

4.3.2. Historie a vývoj projektu

Počátky projektu v roce 2006, jsou spjaté se vznikem Víze tance – neformální platformy osobností působících v oblasti současného tance. Platforma sdružuje umělce, manažery, taneční pedagogy, publicisty a organizátory festivalů. Její prioritou tehdy byla i snaha zařadit Taneční a pohybovou výchovu do rámcového vzdělávání dětí a mládeže. Iniciátorkou této myšlenky byla Yvona Kreutzmannová, ředitelka a zakladatelka Tance Praha, která v letech 2006-2008 působila i jako poradkyně na Ministerstvu kultury České republiky. Yvona Kreutzmannová ve spolupráci s Evou Blažičkovou, Ivankou Kubíkovou, Markétou Pastorovou, Jiřím Lösslem a dalšími usilovala jednak o zavedení předmětu Taneční a pohybová výchova do Rámcového vzdělávacího programu Základních škol, ale rovněž hledala možné cesty jak výuku na školách prakticky realizovat.

Pilotní výuku Taneční a pohybové výchovy na Základních školách začal Tanec Praha provozovat již v roce 2006 na Základní a Mateřské škole Lyčkovo náměstí, Praha 8. Lektorka Lenka Tretiaková, která tehdy vedla Dětské studio divadla Ponec, začala s výukou v jedné třídě MŠ a ve II. a III. třídě ZŠ. Tanec Praha oslovil ke spolupráci i Báru Látalovou a Ondřeje Lipovského. V letech 2008-2013 se výuka rozšířila na ZŠ Cimburkova, Praha 3 a ZŠ Jarov, Praha 3. Experimentální projekt zaměřený na rozvoj osobnosti metodou tvořivého tance v rámci pravidelného vzdělávání dětí a mládeže zahrnoval pohyb, slovo, fyzický kontakt, práci s příběhem, pohybové a taneční hry, spolupráci ve skupině, vedení skupiny, hledal cesty k tanci jako osobitému výrazovému prostředku, který může nabídnout dětem a mladistvým možnost sebevyjádření a seberealizace.

V roli koordinátora projektu začínala Hana Chmelenská, později se na jeho realizaci výrazně věnovala Dana Nekardová a následně Lucia Račková. Výuka probíhala celoročně formou pravidelných lekcí jednou za týden. V květnu byla zakončena závěrečnou prezentací nebo dílnou s umělci v prologu festivalu Tanec Praha Dětem.

V roce 2014 začal poprvé na projektu spolupracovat hudebník Juan Carlos Vivas. Pracoval s tehdejší lektorkou Barborou Látalovou. Do této doby lektoři tance používali k doprovodu perkuse, orffovy nástroje, nebo výuka probíhala s reprodukcí hudby. Příchod hudebníka do lektorského týmu byl zlomovým okamžikem ve vývoji projektu a určil i jeho další směřování. Dnes je projekt postaven především na účasti tanečního lektora a „živého hudebníka“ – hudebního lektora. Lektoři úzce spolupracují a hudební lektor je v některých chvílích aktivním účastníkem nebo může v určitých částech lekce nebo při zadávání a probírání hudebních či rytmických témat převzít vedení skupiny.

Školy a lektoři zapojení do projektu do roku 2016

V letech 2006-2016 se do projektu postupně zapojily další školy ZŠ Havlíčkovo náměstí, Praha 3, ZŠ Barrandov – Chaplinovo náměstí, Praha 5. Jako lektoři a asistenti se k již

zapojeným lektorům přidali umělci a umělkyně Michaela Suša, Jana Sýkorová, Tereza Hradílková, Jana Novorytová, Jana Látalová, Anežka Straníková, Jana Bitterová, Kateřina Boubínová, Veronika Knytllová, Karolína Kalinová, Petra Pellarová, Veronika Šimková, Monika Rebcová. Od roku 2014 se začali do projektu zapojovat i hudebníci Juan Carlos Vivas, Cyrille Oswald, Jiří Zicháček, Václav Kalivoda.

Nové pojetí projektu v roce 2017

V tomto období docházelo v projektu k zásadním změnám, které se týkaly formátu výuky, struktury a přesného definování obsahu výuky. Jako koordinátorka projektu působila v Tanci školám již od roku 2016 Martina Filinová, která výrazně ovlivnila realizaci změn celého formátu výuky, rozvoj spolupráce a dalšího sebevzdělávání lektorů a přispěla k šíření informovanosti o Taneční a pohybové výchově na školách.

Projekt se začal definovat jako kreativní pohybová výuka a postupně se začal vymezovat od předmětu Taneční a pohybová výchova.

Po zkušenostech se spoluprací základních škol a aktivních umělců se vyvinul nový formát projektu. Od roku 2017 je tedy projekt školám nabízen jako bloková výuka, formou tříměsíčních výukových bloků říjen–prosinec a únor–duben. Původně byla plánovaná hodinová dotace v rozsahu 22 hodin v rámci jednoho bloku, ukázalo se však, že je tento rozsah výuky jen velmi obtížně realizovatelný. Počet se tedy postupně ustálil na 12 lekcí v rozsahu 45 minut v každé třídě v rámci jednoho bloku. Významně se také rozšířil realizační tým umělců, spolupráce s hudebníky a interní vzdělávání lektorů. Lektorský tým tvořili v roce 2017: Barbora Látalová, Zdenka Brungot Svíteková, Jan Bárta, Michaela Suša, Jana Novorytová, Petra Pellarová, Robert Nižník, Linda Stránská. Jako hudebníci v projektu působili Tomáš Kerle, Juan Carlos Vivas, Tereza Koláčková, Robert Hearn Gadbois, Václav Kalivoda, Jan Bárta a Milan Jakeš.

Tyto změny vedly k možnosti zapojení více škol do projektu ZŠ náměstí Curieových, Praha 1, ZŠ Londýnská, Praha 2, SZŠ Integrál, Praha 2, ZŠ Mohylová, Praha 5, ZŠ Livingstone Praha – Čakovice, FZŠ Barrandov, Praha 5, ZŠ Německo-českého porozumění, Praha 8, Gymnázium Thomase Manna, Praha 8.

4.3.3. Současná podoba projektu

(shrnutí změn – metodika, ustálení formy i obsahu a cílů projektu-vznikající specifikace projektu a metodika)

V současné době je projekt realizován formou blokové výuky na podzim (říjen–prosinec) a na jaře (únor–duben) 1 x 45 minut za týden, těmto blokům může předcházet ukázková hodina.

Lekci vede taneční lektor ve spolupráci s hudebním lektorem, v případě větších skupin je lektorský tým posílen asistentem. V ideálním případě je na hodině přítomen pedagog dané třídy, výuky se buď aktivně účastní nebo jí sleduje.

V případě potřeby pomáhá řešit vzniklé situace. Na závěr bloku probíhá otevřená hodina pro rodiče, ostatní žáky školy nebo prezentace, která je často i setkáním s jinou školou do projektu rovněž zapojenou. Prezentace může mít různou podobu, pokud je to organizačně možné, lze pro ni využít přímo divadlo Ponec, nebo může proběhnout přímo ve škole, kde výuka probíhá. Výjimečně bývá součástí nějaké školní akce, slavnosti nebo akademie.

Struktura bloku

1. měsíc

První měsíc probíhá seznamování a žáci jsou vedeni k uvědomování si vlastního těla, pohybu, prostoru a hudebního doprovodu. Seznamují se s jednotlivými prvky, kroky, principy a zákonitostmi. Pracují individuálně v interakci s celou skupinou.

b) 2. měsíc

Tyto aspekty jsou pak během druhého měsíce upevňovány, rozvíjeny, prohlubovány a využívány zejména k rozvíjení tvořivosti. Žáci jsou vedeni k uvědomování si a reflektování vzniklých situací, pohybových tvarů a procesů tvorby.

c) 3. měsíc

Závěrečný měsíc je věnován především přípravě na prezentaci, žáci fixují již nabyté dovednosti, snaží se věcem porozumět, verbalizovat je a reflektovat procesy vznikající v průběhu lekcí. Jako součást přípravy na prezentaci jsou vedeni k odpovědnosti za sebe, celou skupinu i umělecký tvar, který vzniká a připravují se na aktivní účast na komplexnější výstup na veřejnosti.

Semináře a supervize

Součástí projektu jsou semináře s českými a zahraničními umělci, pedagogy a lektory působícími v oboru.

Pravidelně probíhají také supervize pro lektory projektu. V současné době vzniká i podrobná metodika projektu, přesněji se definuje jeho obsah, struktura a cíle.

Lektoři zapojení do projektu v roce 2023

Tanec: Romana Packová, Jazmina Piktorová, Alena Dittrichová, Michaela Suša, Jana Látalová, Jana Novorytová, Barbora Ptáčková, Jolana Šturnová, Lukáš Karásek, Zden Brungot Svíteková, Barbora Látalová, Jitka Hradilková, Jan Bárta, Magdalena Junková

Hudba: Tomáš Kerle, Anna Romanovská, Gabriela Vermelho, Petr Tichý, Andrea La Rose, Ctírad Sedláček, Juan Carlos Vivas, Jana Kubánková, Tereza Kerle, Anna Pivoňková, Václav Kalivoda

Produkční a koordinátorkou projektu je Martina Filinová.

5. Příklady škol, na kterých v současné době výuka TPV probíhá

5.1. Základní a mateřská škola Josefa Kubálka Všenory

Na Základní a Mateřské škole Josefa Kubálka Všenory probíhá výuka TPV od roku 2010. V současné době ji vyučuje Hana Tuháčková, která je zároveň iniciátorkou zavedení její výuky na škole.

Nyní probíhá výuka TPV ve třídě předškolních dětí MŠ a v 1. – 3. třídě ZŠ jednu vyučovací hodinu týdně v rámci výuky předmětu Tělesná výchova. Obsah a cíle výuky jsou v souladu s RVP pro doplňkový předmět Taneční a pohybová výchova. Hana Tuháčková je zaměstnancem školy, učí i předmět Hudební výchova. Jako pedagog využívá ve své práci znalost prostředí a kolektivu žáků. Může tak přímo působit na klima ve třídě, potažmo v celé škole.

V oblasti zájmového vzdělávání v tomto regionu je Hana Tuháčková již dlouho výraznou osobností. Jako zakladatelka a lektorka Tanečního studia Dobřichovice se pedagogické činnosti zaměřené na taneční a pohybovou výchovu, hudební výchovu a scénický tanec věnuje dlouhodobě v oblasti Základního uměleckého vzdělávání a zájmového vzdělávání.

Její taneční praxe začala v devíti letech u Evy Blažíčkové. Později byla žačkou Tanečního oddělení LŠU Malá Štupartská a poté členkou Studia komorního tance, s nímž absolvovala řadu tuzemských a zahraničních vystoupení. Vystudovala Pedagogickou fakultu University Karlovy obor Pedagogika pro 1. stupeň ZŠ s rozšířenou výukou Hudební výchovy. Působila jako učitelka rytmické a pohybové výchovy na ZUŠ Říčany při Osvětové besedě v Dobřichovicích a v LŠU Malá Štupartská Praha 1 (1986–1989), taneční pedagog na LŠU Říčany (1989–1991), taneční pedagog ZUŠ Praha 2 (1991–1995), učitelka hudební výchovy na 1. a 2. stupni ZŠ Dobřichovice (1993–1995), taneční pedagog ve Studiu „Bosí“ Jaroslavy Hojtašové (1995–1998). V roce 1998 založila Taneční studio Dobřichovice, které funguje dodnes. Studio je zaměřené na práci s dětmi od tří let až po dospělé a zabývá se výukou scénického tance.

5.1.1. Historie a okolnosti zavedení TPV na ZŠ a MŠ Josefa Kubálka Všenory

V roce 2010 došlo v ZŠ Všenory k výměně vedení a spojení základní školy se školou mateřskou, ředitelkou Základní školy Všenory se stala Renáta Bartoníčková.

Hana Tuháčková s ní již spolupracovala ve vzdělávacím zařízení pro děti Klub malých dětí Lumek, který byl projektem občanského sdružení Lumen, sídlícího v Dobřichovicích a zaměřujícího se na podporu celoživotního vzdělávání a rozvoj osobnosti.

Vzhledem k okolnostem, ekonomické situaci instituce, procesu měnící se tváře a směřování celé všehorské Základní a Mateřské školy nabídla Hana Tuháčková Renátě Bartoníčkové možnost výuky Taneční a pohybové výchovy nejprve jako dobrovolnice, bez nároku na plat.

Výuka TPV začala ve třídách předškolních dětí v MŠ a v 1. – 4. třídách Základní školy a probíhala jednou týdně v čase jedné hodiny tělesné výchovy. Postupem času a díky ustálení situace související se změnou koncepce a principů školy, odlivem a opětovným přílivem žáků umožnila nová finanční situace školy Renátě Bartoníčkové Hanu Tuháčkovou přijmout jako zaměstnanec školy a za její práci ji finančně ohodnotit. Poté začala Hana Tuháčková na škole vyučovat i Hudební výchovu.

5.1.2. Obsah a cíle výuky

Hana Tuháčková ve výuce vychází z odkazu Jarmily Jeřábkové a Evy Blažičkové autorky vzdělávacího obsahu předmětu Taneční a pohybová výchova pro ZŠ a RVP pro zmíněný předmět.

Jejím cílem je zejména zachovat žákům jejich přirozenost a nenásilně je kultivovat po stránce fyzické i psychické. Zásadní je pro ni rozvíjet fantazii a podporovat tvořivost žáků. Často pracuje s náčiním a materiály, které umožňují žákům snadněji najít určitou pohybovou kvalitu a navázat mezi sebou vztahy.

Vychází hlavně z cyklu ročních období.

Nemá možnost spolupráce s hudebníkem. V hodinách TPV se sama doprovází perkusivními nástroji – bubny, tympány, drhly, nebo používá orffovy nástroje. Na tyto nástroje se často doprovází i děti samy. Využívá také reprodukovanou hudbu a pracuje s propojením výuky TPV s hudební výchovou. Je pro ni důležité vytvořit nekompetitivní bezpečné prostředí, ve kterém mohou žáci tvořit.

5.2. Základní škola Dobřichovice

Na Základní škole Dobřichovice probíhá výuka TPV od roku 2016. V současnosti probíhá výuka ve 2. a 3. třídě jednu vyučovací hodinu týdně. Vyučuje ji již výše zmíněná Hana Tuháčková, která je zde i učitelkou Hudební výchovy a Alena Dittrichová, tanečnice a choreografka která učí pouze TPV.

V prvních třídách TPV vyučují třídní učitelky a obsah výuky pravidelně konzultují s Hanou Tuháčkovou.

TPV se vyučuje i ve třídě žáků se specifickými vzdělávacími potřebami, v této skupině probíhá výuka třikrát jedna vyučovací hodina za týden a hodiny se účastní i dvě asistentky žáků.

TPV je vyučována v rámci předmětu Tělesná výchova.

V minulosti byla výuka tance na této škole realizována rovněž ve spolupráci s organizací Tanec Praha, která prostřednictvím projektu Tanec školám poskytovala a financovala hudebního lektora. Momentálně to však není možné a hodiny probíhají bez živého hudebního doprovodu, pouze za použití perkusivních a orffových nástrojů, na které hrají učitelky.

5.2.1. Historie a okolnosti zavedení TPV na ZŠ Dobřichovice

Na Základní škole v Dobřichovicích začala výuka TPV rovněž za přispění a podpory Hany Tuháčkové, která na druhém stupni ZŠ Dobřichovice vyučuje Hudební výchovu. Žačka jejího Tanečního studia Dobřichovice a absolventka katedry výchovné dramatiky na pražské DAMU Alžběta Šenkyříková na ZŠ Dobřichovice pracovala nejprve jako asistentka, zhruba po roce jejího působení v této pozici, v roce 2016, se zavedla výuka TPV v 1.- 3. třídách. Na škole probíhaly hodiny v rámci předmětu Tělesná výchova v rozsahu jedna vyučovací hodina jednou týdně.

Po odchodu Alžběty Šenkyříkové na mateřskou dovolenou začala na škole TPV vyučovat Hana Tuháčková a tanečnice a choreografka Alena Dittrichová.

Škola pořádá prezentace výuky TPV, které propojuje s obsahem předmětu Hudební výchova. Výrazným dílem, které z této mezioborové spolupráce vzniklo byla Besídka velmi zvláštní školy na hudbu A. Vivaldiho – Čtvero ročních období – jaro. Interpretovali ho žáci II. stupně a 2. třída I. stupně ZŠ. Žáci se prezentují rodičům přímo v prostředí školy, nebo v Lesním divadle v Řevnicích. Cíle výuky - viz. ZŠ a MŠ Josefa Kubálka Všenory (5.1.2.).

5.3. Základní Škola Letohradská, Praha 7

TPV se na ZŠ Letohradská vyučuje od roku 2019. ZŠ Letohradská Praha 7. Škola se opírá o prvky waldorfské a intuitivní pedagogiky, výuka tedy probíhá v určitých třídách místo předmětu Eurytmie.

TPV vyučuje Petra Pellarová, která je zároveň i iniciátorkou jejího zavedení na škole.

Výuka probíhá na druhém stupni v 5. třídě jednu vyučovací hodinu týdně a v 6. a 7. třídě, jednu vyučovací hodinu dvakrát týdně. Hodiny TPV probíhají s živým hudebním doprovodem.

Od března 2022 je na škole realizován i projekt Tance Praha Tanec školám, který momentálně probíhá v 1. a 2. třídách.

Tanečnice a choreografka Petra Pellarová vystudovala katedru autorské tvorby a pedagogiky na DAMU v Praze, studovala tanec na konzervatoři Duncan Centre a na katedře tance a

pantomimy na Folkwang Hochschule v Essenu v Německu, absolvovala výcvik taneční a pohybové terapie. Na škole je zaměstnaná i jako asistentka pedagoga, zná kolektiv žáků i prostředí školy. Její snahou je najít nejlepší možnou formu výuky TPV a cesty k její realizaci.

5.3.1. Historie a okolnosti zavedení TPV na ZŠ Letohradská

Petra Pellarová nastoupila na ZŠ Letohradská ve školním roce 2018/2019 nejprve jako asistentka žaka páté třídy k pedagožce Anastázii Peškové. Anastázie Pešková zde vyučovala mimo jiné i předmět eurytmie, který vnímá waldorfský vzdělávací systém jako důležitou součást vzdělávání člověka.

Při práci s tělem, pohybem a hlasem jde v eurytmii o propojení a uvedení duševní, rozumové a tělesné stránky člověka do harmonického vztahu. Principy, cíle a způsob výuky eurytmie a Taneční a pohybové výchovy jsou sice rozdílné, ale právě díky podobnostem způsobu práce s tělem a pohybem tak, že plní jiné funkce a cíle, než ve výuce tělesné výchovy, se nabízela možnost zavedení TPV do výuky.

Petra Pellarová, mohla v roli asistentky pozorovat výuku eurytmie a právě v těchto hodinách se zrodila myšlenka o zařazení Taneční a pohybové výchovy do vzdělávání na této škole. Petra Pellarová měla náležité vzdělání v oboru tance, divadla a pedagogiky, zkušenosti s výukou tance na základních školách z projektu Tance Praha – Tanec školám a přispěla k tomu i okolnost, že Anastázie Pešková nechtěla pokračovat ve výuce eurytmie na druhém stupni. Petra Pellarová, která se výukou tance na základních školách již dlouhodobě zajímala, a věděla, že je možné zařadit Taneční a pohybovou výchovu jako doplňkový předmět a s nabídkou svého pedagogického působení v tomto směru, oslovila vedení školy, jež bylo její myšlence nakloněno.

Ve školním roce 2019/2020 se na škole začala TPV vyučovat jako součást uměleckého vzdělávání v 6. a 7. třídě namísto a jako alternativa k předmětu Eurytmie. Kombinace předmětů Taneční a pohybová výchova a Tělesná výchova mají žákům zajistit komplexní pohybové vzdělání.

Petra Pellarová se snažila rozvíjet žáky i v oblastech, ve kterých se jí zdálo, že to klasicky zažitá výuka eurytmie neumožňuje. Hodiny TPV byly nejprve pro žáky naprostou neznámou a tanečnímu pohybu zprvu přezdívali „převlečená eurytmie“.

Od začátku v hodinách spolupracovala s hudebnicí Nikol Madi, která je klavíristka, zpěvačka a působí i v oblasti elektronické hudby. Živá hudba, kterou žáci spolu s hudebnicí v lekcích často vytvářeli, byla významným prvkem celého pedagogického procesu.

Petra Pellarová učila Taneční pohybovou výchovu, nadále pokračovala jako asistentka ve třídě Olgy Hynkové, mimo jiné i v jejích hodinách Tělesné výchovy, což bylo pro její praxi obohacující. Působila i jako učitelka předmětů dramatická výchova a výtvarná výchova.

Výuka Taneční a pohybové výchovy se od školního roku 2020/2021 se zavedla nově i v 5. třídě, kde probíhá jednu vyučovací hodinu týdně v kombinaci s jednou vyučovací hodinou Tělesné výchovy za týden. Nadále pokračuje v 6. a 7. třídě, ve formátu dva krát jedna vyučovací hodina týdně.

Od října 2022 působí jako asistentka v hodinách Taneční a pohybové výchovy Romana Packová, která má rovněž několikaleté zkušenosti s výukou pohybu na základních školách a dosud působí v projektu Tanec školám.

V současné době se uvažuje, jakým způsobem by bylo možné na škole v Taneční a pohybové výchově působit více komplexně a již od prvního stupně. Jednou z možností je projektová výuka programu Tanec školám, který začal být na škole realizována od března 2022 v 1. a 2. třídách. Lektorkami projektu jsou taneční lektorka Romana Packová, již na škole působící jako asistentka při výuce TPV a hudební lektorka, houslistka Anna Romanovská.

Petra Pellarová, je přímým zaměstnancem ZŠ Letohradská, vychází ze znalostí prostředí, systému a organizace školy. Je schopna vzhledu do problematiky tamního vzdělávání. Je součástí pedagogického sboru a zná žáky školy. Dokáže efektivně reagovat na možné změny a potřeby školy.

5.3.2. Obsah a cíle výuky

Výuka vychází z obsahu RVP pro předmět Taneční a pohybová výchova, který Petra Pellarová kombinuje s prvky jógy, floor work a intuitivní pedagogiky. Inspiruje se Labanovou analýzou pohybu. Využívá metodu Taneční Mixpult, kterou vyvinul izraelský tanečník a choreograf Lior Shneior spolu s divadelní pedagožkou Maike Plathovou. Oba ve své práci často propojují umění se vzděláváním, momentálně působí zejména v Německu a zaměřují se na práci s dětmi a dospívajícími z různých sociálních skupin.

Vytvořili sadu karet, jejichž cílem je přiblížit tanec každému, bez nutnosti tanečního vzdělání. Žáci mají možnost stát se choreografy a režiséry a díky systému karet, na kterých jsou klíčová slova označující nějaký pohyb, pohybový princip, tempo, nebo práci s prostorem mohou experimentovat s tancem a pohybem a vytvářet vlastní originální kompozice.

Obě pedagožky podílející se na výuce TPV na ZŠ Letohradská, ve snaze žáky motivovat hledají témata, která je zaujmou, věci, o které se zajímají. Snaží se najít způsoby, jak v nich

vyvolat představu, která je bude motivovat k vlastnímu pohybovému vyjádření a umožní jim najít i autentický pohybový materiál. Nabízí jim prostor pro vlastní invenci, nápady a vytváří jim prostředí k jejich realizaci.

Zpracovávanými tématy, která vzešla z nápadů žáků, byla například noční můra, fotbal, nebo inspirace počítačovou hrou Among us. Zajímavým projektem bylo i natáčení tanečně pohybového videoklipu v interiéru školy a přilehlých exteriérech.

5.4. Základní škola a Základní umělecká škola Karlovy vary

Na Základní škole a Základní umělecké škole Karlovy vary probíhá výuka Taneční výchovy v rámci rozšířených estetických výchov od roku 1993. Poté, co se v roce 1995 sloučila Základní škola se Základní uměleckou školou (obě instituce sídlí ve stejné budově), byla výuka realizována jako volitelný předmět. Nyní je vyučována v rámci doplňkového předmětu TPV a vychází z jeho RVP. Probíhá na prvním stupni v rozsahu dvě vyučovací hodiny týdně, na druhém stupni tři hodiny týdně. Dochází zde k úzké spolupráci žáků a pedagogů ZŠ a ZUŠ, jejich Školní vzdělávací programy se prolínají a vzniká tak možnost realizace mezioborových projektů napříč oběma školami.

5.4.1. Historie a okolnosti zavedení TPV na ZŠ a ZUŠ Karlovy Vary

Základní škola a Základní umělecká škola Karlovy Vary zařadila do vzdělávání předmět Taneční výchova již v roce 1993. ZŠ i ZUŠ sídlí ve stejné budově a žáci jsou od prvních tříd vyučováni formou rozšířené estetické výchovy v tanečním, hudebním a výtvarném oboru.

V letech 1991-2003, byl na škole ředitelem školy Mgr. Jindřich Volf, osvícený pedagog, který učil na trubku, vedl studentské orchestry, pěvecký kvartet a byl kapelníkem karlovarského Minibandu.

V roce 1992 zařadil do výuky rozšířenou hudební a výtvarnou výchovu a v roce 1993 pak podpořil a zrealizoval zařazení Taneční výchovy do výuky. Dosáhl tak komplexní nabídky estetických výchov. V roce 1992 se tedy konaly první talentové zkoušky pro taneční obor do 1. 5. a 7. třídy ZŠ, vyučovat se začalo v roce 1993 s dotací tři hodiny týdně pro všechny zmiňované třídy. Dále začali být žáci přijímáni na základě talentové zkoušky do 1. ročníku, případně na základě rozdílové zkoušky do ročníku vyššího daného oboru.

Předměty Taneční výchova, Hudební výchova a Výtvarná výchova byly na škole do roku 1996 vyučovány jako volitelné.

Od školního roku 1995/1996, došlo k propojení ZŠ a ZUŠ, oba dříve samostatné subjekty začaly fungovat v úzkém propojení, jejich vzdělávací programy se začaly prolínat a po

zavedení Taneční a pohybové výchovy do RVP (2010), plnit ŠVP pro základní vzdělávání v oblasti Umění a kultura.

Většina pedagogů působí dopoledne v ZŠ a odpoledne pokračuje ve výuce na ZUŠ. Kromě rozšířené povinné výuky v ZŠ mají žáci možnost rozvíjet svůj zájem o daný obor, talent, schopnosti a dovednosti prostřednictvím výuky na ZUŠ. Lenka Sušaninová učí Taneční výchovu na ZŠ od roku 1993, v roce 1996 vypracovala první učební osnovy pro předmět Taneční výchova v ZŠ a od roku 2004 začala vyučovat taneční obor na ZUŠ. Petra Blau učí TPV na ZŠ od roku 2000. Pavla Šemberová učila na ZŠ v letech 2005-2011 a následně od roku 2021, na ZUŠ vyučuje od roku 2005. Markéta Odvodyová učí na ZŠ od roku 2000 a v ZŠ od roku 2002.

Taneční výchova probíhala a dosud probíhá na prvním stupni v rozsahu dvě vyučovací hodiny týdně a na druhém stupni tři hodiny týdně v oblastech pohybové, tvořivé, rytmické, vokální, instrumentální činnosti a činnosti podporující pohybové učení.

Propojení obou škol otevírá možnosti k vzájemné spolupráci a umožňuje realizaci multioborové spolupráce a vznik projektů, kterých se mohou účastnit žáci i učitelé ZŠ a ZUŠ. Výsledkem je realizace řady projektů, např. hudebně taneční projekt Víla Ohře (2011), muzikál Mistr Jazzu (2012), hudebně taneční fantazie O zem by se rozbilo(2014), mnohvrstevnatý projekt Jinoznění (2015), interaktivní představení Vita Carole(2016) a ve spolupráci s Karlovarským symfonickým orchestrem Karneval zvířat (2018).

6. Vlastní zkušenost s projektem Tanec školám

Do projektu Tanec školám jsem se zapojila v roce 2014 na základní škole Jarov Praha 3, když ještě jeho forma nebyla zcela ustálena. Stále hledala svou podobu. Výuka na školách probíhala kontinuálně formou pravidelných lekcí jednou týdně. V tomto období ještě nebyla spolupráce tanečního lektora s hudebníkem běžná. Taneční lektoři používali k doprovodu perkuse, orffovy nástroje nebo reprodukovanou hudbu.

Na projektu tehdy začal spolupracovat první hudebník Juan Carlo Vivas a tato spolupráce předurčila a zásadně ovlivnila další směřování a vývoj projektu. Postupně přibývaly školy, na kterých měli o výuku tance zájem a začal se rozšiřovat i lektorský tým. Jako koordinátorka dětských aktivit divadla Ponec a tedy i výuky tance na základních školách tehdy působila Dana Nekardová.

V současné době, kdy se již forma ustálila, hudba a spolupráce s hudebním lektorem hraje v projektu zásadní roli a výuka probíhá formou tříměsíčních bloků, jsem působila jako lektorka pro skupiny z 1., 2. a 3. tříd na Základní škole česko-německého porozumění na Praze 8; pro první stupeň a předškolní děti, v komunitní svobodné škole Mamatata na Praze 7 a momentálně jsem realizovala první tříměsíční blok výuky, v 1. – 2., 3. – 4. a v 5. třídě, na základní škole na Praze 7, Zeppelin – létající archa.

Součástí tohoto vzdělávacího programu jsou i pravidelné semináře pro nás, pro lektory, s českými a zahraničními umělci, pedagogy a lektory působícími v oboru, na kterých mám možnost získávat nové poznatky, dovednosti a inspiraci pro další pedagogickou i uměleckou praxi. Probíhají také pravidelné supervize pro lektory projektu. Vzniká i podrobná metodika projektu, na které se ve spolupráci s některými členy týmu podílím. Přesněji se definuje jeho forma, struktura, vzdělávací obsah a cíle.

6.1. Tanec školám na ZŠ Zeppelin – létající archa

6.1.1. Škola a lektorky projektu

Z mnoha případů své praxe uvádím projekt na komunitní škole Zeppelin – létající archa nejen, protože je aktuální, ale demonstruje se na něm letitá zkušenost, kterou z výuky tance na základních školách mám.

Projekt probíhal v tříměsíčním podzimním bloku (říjen–prosinec).

Komunitní školu Zeppelin – létající archa zřizuje vzdělávací spolek KT 19, jehož snahou je vést děti ke kvalitnímu osobnostnímu, sociálnímu, esteticko-kulturnímu a duchovnímu rozvoji. Klade se zde důraz na to, aby byly děti vzdělávány v prostředí, které je harmonické a

bezpečné. Učitelé vedou děti k všeobecnému rozhledu a respektu ke svému okolí, tak důležitému pro současnou společnost.

Důsledkem naplňování těchto hodnot využívají děti možnost svobodného projevu, jsou zvyklé používat kritické myšlení, prosazovat své potřeby a prezentovat své názory, což výrazně ovlivňuje i dynamiku lekcí projektu Tanec školám.

Taneční lektorka Jana Látalová je tanečnice, choreografka a pedagožka tance a pohybu. Studovala na Taneční konzervatoři Praha, absolvovala Konzervatoř Duncan Centre (2001). Aktuálně působí zejména jako interpretka a choreografka, spolupracuje na projektech uváděných v Čechách i v zahraničí. Zabývá se prací s dětmi se zaměřením na rozvíjení jejich autentického tanečního projevu. Působí v dětském studiu divadla Ponec, v ZUŠ Vrané vyučuje taneční obor. Podílí se na projektu Tance Praha-Tanec školám a vede pohybové kurzy v Centru sociálních služeb Hvozdy. Spolupracuje s Centrem choreografického rozvoje SE.S.TA na projektu Škola Tančí.

Hudební lektorka Gabriela Vermelho je výraznou osobností hudební a divadelní scény. Je současně zpěvačkou, houslistkou, violistkou, hráčkou na kvinton, skladatelkou a herečkou. Působí v oblasti klasické hudby, muzikálu, jazzu a rockové alternativy. Věnuje se autorské hudbě a skládá scénickou hudbu pro taneční projekty a divadelní inscenace. Spolupracuje s mladými českými autory, kteří pro ni píšou skladby v oblasti vážné hudby. Koncertuje s orchestrem Berg, Symfonickým orchestrem českého rozhlasu. Je členkou kapel Maraca a Zimbova.

6.1.2. Skupiny žáků zapojené do projektu

Do projektu byly zapojené všechny třídy školy, třídy 1. a 2. třída a 3. a 4. třída jsou smíšené i v běžné výuce. Počet žáků v lekcích byl v tomto případě na rozdíl od klasických základních škol menší.

1/skupina 14 žáků – 1. – 2. třída

V této skupině se výrazně distancovaly dívky od chlapců, často jsme tedy pracovali ve dvou skupinách, se dvěma rozdílnými zadáními, které se v činnosti střídaly. Chlapci z počátku nebyli schopni pracovat individuálně a neustále u nich docházelo k fyzickému kontaktu, později získali větší sebedůvěru a chvílemi dokázali v samostatném pohybovém projevu obstát. Realizovali se v zadáních, která umožňovala značné energetické vybití a možnost použití síly. Dívky se byly schopny realizovat v zadáních, která obsahovala děj a s radostí přijímaly motivace pramenící z přírody, rostliny a zvířata. V této skupině nebylo možné pracovat bez neustálého verbálního komentování veškerého pohybu, který se na lekcích udál.

Mým cílem bylo najít alespoň malou míru spolupráce, ve které se mohou světy dívek a chlapců na okamžik potkat.

2/skupina 17 žáků – 3. – 4. třída

Tato skupina je tvořena z rozdílných individualit, kterým dominuje jeden konkrétní chlapec, jehož názor má ve skupině určitou váhu, je jakýmsi kompasem a ovlivňuje chování všech ostatních členů skupiny. Bylo tedy obtížné přesvědčit ostatní děti, aby samy vyhodnotily, zda jim daná činnost přináší vlastní obohacení a zážitek a nelpěly na názoru někoho jiného. Dotyčný chlapec byl pak z mojí strany často konfrontován se svým chováním a v kritických situacích dostal na výběr, zda se dané činnosti účastnit chce, nebo zda bude pouhým pozorovatelem. Navzdory komplikovaným vztahům tato skupina vynikala velkým tvůrčím potenciálem a schopností zkoušet veškerá zadání s maximálním nasazením. Kreativní část lekce probíhala v menších skupinkách, které spolu dokázaly komunikovat a nacházely originální zpracování zadaných témat.

3/skupina 9 žáků – 5. třída

Tato skupina je tvořena šesti dívkami, které lehce dominují nad dvěma chlapci. Dívky vynikají talentem a schopností fyzického projevu. Chlapci byli schopni uchopit zadání velmi osobitě. Skupina byla schopna velmi soustředěné práce na pohybových principech, s nadšením však přijímala jakoukoliv hru či rytmické cvičení. Osvědčilo se i časté pozorování ostatních, založené na principu divák – tanečník. Tato skupina lpěla na fixování pohybového materiálu. Vznikaly tak krátké pohybové celky, které jsme vždy v závěru lekce opakovali.

6.1.3. Časová dotace

V této škole probíhaly lekce formou uzpůsobenou požadavkům školy, tedy namísto 45 ti minutových lekcí jednou týdně, měli žáci 60 ti minutové lekce ve frekvenci jednou za 14 dní. Celkem se uskutečnilo šest setkání s každou třídou, přičemž závěrečné lekce byly zároveň prezentací naší práce rodičům dětí, formou otevřené hodiny.

6.1.4. Prostor a podmínky

Lekce probíhaly přímo v prostředí školy v menší třídě, ze které bylo nutné v den projektu vyklidit školní lavice. Obvykle bývá projekt realizován v prostorách tělocvičny, kde je větší možnost pohybu z místa, ale často i špatná akustika. Výhodou malého prostoru byla jednak větší koncentrace žáků na danou činnost, než bývá běžná v prostorách tělocvičny. Dále pak dobrá akustika, a tedy možnost velmi úzké spolupráce s hudebním lektorem. V neposlední řadě i možnost komfortní verbální komunikace lektorky s žáky. Práce v malém prostoru byla

specifická i pohybově, bylo nutné hledat zadání, která budou v prostoru proveditelná a budou žáky motivovat k stálému rozšiřování dynamické škály pohybu a k prostorovému cítění.

Vzhledem k situaci jsme měli možnost uskutečnit jedno setkání a rovněž závěrečnou prezentaci v prostoru zkušebny divadla Ponec – Krenovka, který nabídl možnost pro nová zadání, prostorová řešení, rozdílnou práci s tempem a dynamikou, možnost využití náčiní, konkrétně overballů, pro pohybové hry.

6.1.5. Cíle a témata

a) Spolupráce s hudbou

V projektu Tanec školám dochází k úzké spolupráci tanečního a hudebního lektora, součástí každé lekce a zároveň cílem celého bloku je probouzet v žácích vnímání hudby, vztahu tance a hudby a schopnosti, jak na hudbu reagovat a reakce pojmenovat. V případě projektu na ZŠ Zeppelin jsme se soustředili především na hudební a pohybové kontrasty.

b) Pohyb

Prostřednictvím základních pohybových principů jsme pracovali na uvědomování si vlastního fyzického těla. Dále pak těla, jako prostředku nebo nástroje pro pohyb a tanec. Využívali jsme pohybové kvality a zejména jejich kontrasty, práci s napětím, dechem, vahou a dynamikou.

c) Prostor

Zaměřili jsme se na uvědomování si těla, jeho jednotlivých částí, vztahu vlastního těla a vnějšího prostoru. Konkrétně jsme se soustředili na vnímání jednotlivých úrovní prostoru, půdorysných drah, tvaru těla a jeho postavení v kontextu celého prostoru, dvojice, skupiny.

d) Vztahy

Rozvíjení vztahů ve skupině a zejména soustředění se na komunikaci a spolupráci, je tématem, kterému se věnuji dlouhodobě a vnímám ho jako velmi aktuální v dnešní společnosti a tím více i ve vzdělávacím procesu dětí a mladistvých. Společně jsme hledali možné způsoby komunikace, jejíž cílem byla spolupráce. Ať už na úrovni neverbální, což je v případě tance obvyklé, tak i v rovině verbální, kdy bylo třeba nechat v lekcích prostor pro situace, při kterých je třeba se na určité věci dohodnout. Buď šlo o dohodu mezi lektorkami a žáky, nebo jsme se snažily podporovat komunikaci a vzájemný respekt i mezi žáky samotnými. Zabývali jsme se vztahy, vnímáním a respektováním celé skupiny, spoluprací v malé skupině i ve dvojicích, rozlišovali jsme vedení, následování a kooperaci.

e) Kreativní část lekcí

Tím že byly lekce v rozsahu 60 ti minut, bylo možné zařadit i delší kreativní část a umožnit tak žákům improvizovat, hledat vlastní pohybové vyjádření pro daná témata, rozvíjet pohybové nápady a vytvářet kratší choreografie na zadané téma. Témata byla buď předem vybrána s ohledem na věk skupiny nebo vycházela přímo z konkrétních zadání, nových situací, které během lekce vznikly, dále pak z nápadů a zájmu žáků určitou věc pohybově zpracovat.

1/ skupina 1. – 2. třída – vítr a bezvětří / stromy, cesty(silnice), motorky

2/skupina 3. – 4. třída – samurajové – souboj, počasí a jeho proměny

3/skupina 5. třída – práce s pohybovými a hudebními principy, pozdravy

6.2. Konkrétní zadání prvních a posledních lekcí bloku

6.2.1. První lekce bloku

6.2.1.1. – 1. a 2. třída

1. Seznamovací hra v kruhu

Popis zadání:

Výchozí postavení – stoj v kruhu bez držení za ruce.

Jedno z dětí říká své křestní jméno a doprovází ho dupy, nebo tlesky, ostatní děti ihned poté společně opakují jméno i pohyb. Postupně se takto vystřídají všechny děti v kruhu.

Cíl: Smyslem bylo seznámení se s dětmi, rozvoj rytmického cítění a propojení pohybu s hlasem.

2. Chůze v prostoru, vzájemný kontakt

Popis zadání:

a) Výchozí postavení – děti stojí volně v prostoru. V reakci na hudební doprovod, v kterém se nepravidelně střídá hudba a ticho, buď chodí nebo se zastavují. Snaží si najít si cestu v prostoru tak, aby se s nikým nesrazily, ani nedotkly.

b) Výchozí postavení – děti stojí volně v prostoru. V reakci na hudební doprovod, v kterém se nepravidelně střídá hudba a ticho, buď chodí nebo se zastavují. Při setkání s někým dalším následuje společný výskok, oba usilují o stejné načasování výskoku. Děti se snaží postupně vyskočit se všemi ve třídě.

c) Výchozí postavení – děti stojí volně v prostoru. V reakci na hudební doprovod, v kterém se nepravidelně střídá hudba a ticho, buď chodí nebo se zastavují. Při setkání s někým dalším následuje společný tlesk oběma dlaněmi před tělem.

d) Výchozí postavení – děti stojí volně v prostoru. V reakci na hudební doprovod, v kterém se nepravidelně střídá hudba a ticho, buď chodí nebo se zastavují. Pohybují se chůzí vzad, malými rychlými kroky/suny, při pohybu se dívají přes rameno.

e) Výchozí postavení – děti stojí volně v prostoru. V reakci na hudební doprovod, v kterém se nepravidelně střídá hudba a ticho, buď chodí nebo se zastavují. Pohybují se chůzí vzad, malými rychlými kroky/suny, při pohybu se dívají přes rameno. Při setkání s někým dalším, následuje dotek „obtisknutí“ celými zády.

f) Výchozí postavení – děti stojí volně v prostoru. V reakci na hudební doprovod, v kterém se nepravidelně střídá hudba a ticho, buď chodí nebo se zastavují. Při setkání s někým dalším, následuje dotek špičkou ukazováčku.

Cíl: Smyslem zadání bylo vnímat hudební doprovod a reagovat na něj. Zorientovat se v prostoru, ve kterém se zároveň pohybuje mnoho dalších dětí. Rozvíjet vzájemné vztahy a spolupráci ve skupině.

2. Kreslení cest

Popis zadání:

a) Skupina je rozdělena na dvě poloviny, z nichž vždy jedna kreslí cesty a ji druhá pozoruje. Výchozí poloha – sed volně v prostoru, ukazováček položený na podlaze znázorňuje tužku. Děti „kreslí“ ukazováčkem klikaté čáry (dráhy – cesty) po podlaze. Snaží se s nikým nesrazit a k pohybu využít celý prostor místnosti.

b) Děti „kreslí“ ukazováčkem klikaté čáry (dráhy – cesty) do vzduchu kolem sebe. Snaží se k pohybu využít celý prostor místnosti.

Cíl: Smyslem zadání bylo uvědomění si jednotlivých částí prostoru – podlahy, prostoru těsně okolo těla i prostoru celé místnosti. Skrze pohyb prstu pak vnímat pohyb celé paže.

3. Vítr a jeskyně

Popis zadání:

Improvizace na téma vítr a místa, kde se schovává, když nefouká. Dvě skupiny – jedna staví jeskyni, kam se vítr schová, společným propojením dotykem dlaní na ramena ostatních. Druhá je vítr a se začátkem hudebního doprovodu se začne pohybovat v prostoru mimo jeskyni. V závislosti na síle hudebního doprovodu se mění i síla větru, s koncem hudby se vítr schovává opět do jeskyně.

Cíl: Cílem bylo vytvořit v dětech představu, která je jasně spojena s určitou pohybovou kvalitou, uvědomění si kontrastu tíhy, síly, pevnosti a lehkosti s rychlostí. Smyslem bylo rozvíjet spolupráci a vlastní pohybový projev dětí.

4. Pokřik

Popis zadání:

Výchozí postavení – stoj v kruhu v držení za ruce

Po krátké slovní rekapitulaci celé lekce se děti domluví na jednom slově, které nějakým způsobem souvisí s jejím obsahem. Následuje společný výskok a pokřik vybraného slova.

Cíl: Smyslem bylo krátce zrekapitulovat obsah hodiny, vzpomenout si na výrazné momenty lekce, lekci ukončit a rozloučit se. Mě jako lektorce vybrané slovo poskytlo zpětnou vazbu o tom, co si z lekce děti pamatují a co je v konkrétní lekci zaujalo.

6.2.1.2. – 3. a 4. třída

1. Seznamovací hra v kruhu

Popis zadání:

Výchozí postavení – stoj v kruhu bez držení za ruce.

Jedno z dětí říká své křestní jméno a doprovází ho dupy, nebo tlesky, ostatní děti ihned poté společně opakují jméno i pohyb. Postupně se takto vystřídají všechny děti v kruhu.

Cíl: Smyslem bylo seznámení se s dětmi, rozvoj rytmického cítění a propojení pohybu s hlasem.

2. Chůze v prostoru, vzájemný kontakt

Popis zadání:

a) Výchozí postavení – děti stojí volně v prostoru. V reakci na hudební doprovod, v kterém se nepravidelně střídá hudba a ticho, buď chodí nebo se zastavují. Snaží si najít si cestu v prostoru tak, aby se s nikým nesrazily, ani nedotkly.

b) Výchozí postavení – děti stojí volně v prostoru. V reakci na hudební doprovod, v kterém se nepravidelně střídá hudba a ticho, buď chodí nebo se zastavují. Při setkání s někým dalším následuje společný výskok, oba usilují o stejné načasování výskoku. Děti se snaží postupně vyskočit se všemi ve třídě.

c) Výchozí postavení – děti stojí volně v prostoru. V reakci na hudební doprovod, v kterém se nepravidelně střídá hudba a ticho, buď chodí nebo se zastavují. Při setkání s někým dalším následuje společný tlesk oběma dlaněmi před tělem.

d) Výchozí postavení – děti stojí volně v prostoru. V reakci na hudební doprovod, v kterém se nepravidelně střídá hudba a ticho, buď chodí nebo se zastavují. Pohybují se chůzí vzad, malými rychlými kroky/suny, při pohybu se dívají přes rameno.

e) Výchozí postavení – děti stojí volně v prostoru. V reakci na hudební doprovod, v kterém se nepravidelně střídá hudba a ticho, buď chodí nebo se zastavují. Pohybují se chůzí vzad,

malými rychlými kroky/suny, při pohybu se dívají přes rameno. Při setkání s někým dalším, následuje dotek „obtisknutí“ celými zády.

f) Výchozí postavení – děti stojí volně v prostoru. V reakci na hudební doprovod, v kterém se nepravidelně střídá hudba a ticho, buď chodí nebo se zastavují. Při setkání s někým dalším, následuje dotek špičkou ukazováčku.

Cíl: Smyslem zadání bylo vnímat hudební doprovod a reagovat na něj. Zorientovat se v prostoru, ve kterém se zároveň pohybuje mnoho dalších dětí. Rozvíjet vzájemné vztahy a spolupráci ve skupině.

3. Sochy na zemi

Popis zadání:

a) Výchozí postavení – leh na zemi volně v prostoru.

S hudebním doprovodem se děti pohybují ve snížených polohách po podlaze (mohou využít lehy, sedy kleky, nemohou využít stoj), hledají různé možnosti, jak se pohybovat z místa. Se zastavením hudebního doprovodu, okamžitě zastaví i pohyb a udrží momentální tvar těla.

b) Skupina je rozdělena na dvě poloviny, z nichž jedna drží tvar a druhá se pohybuje v prostoru mezi nimi, po zastavení hudebního doprovodu a opětovném začátku, se skupiny v činnostech vystřídají.

Cíl: Smyslem bylo vnímání vnějšího prostoru a uvědomění si vnitřního prostoru těla. Hledání vlastního pohybového vyjádření se zaměřením na tvar těla a zkoumání možnosti, jak lze využít podlahu, jako oporu pro pohyb. Cílem bylo okamžitě reagovat na změny v hudebním doprovodu (hudba/ticho).

4. Blesky

Popis zadání:

Výchozí postavení – dva oddělené kruhy, bez držení za ruce

Jedno dítě si vybere někoho dalšího a udělá směrem k němu ostrý, silný pohyb pažemi, který doprovází zvukem blesku a očním kontaktem. Takto se, ve snaze o rychlé předávání vedení, postupně vystřídají všechny děti ve skupině.

Cíl: Smyslem byl rozvoj vnímání a pohotové reakce, dynamické škály pohybu v propojení s hlasem, vzájemných vztahů a interakce mezi dětmi.

5. Mrak

Popis zadání:

Děti jsou rozděleny na dvě poloviny, každá pracuje samostatně.

Za použití vlastního pohybového materiálu si vymyslí a zpracují „příběh mraku“, mohou použít zadání – černý mrak, déšť, bouřka, blesky, ticho po bouři.

Vždy jedna skupina svůj příběh popíše pouze hudební lektorce a s hudebním doprovodem ho interpretuje. Poté „tanečníci“ nechají prostor druhé skupině „divákům“, aby shlédnutý příběh verbálně popsala, nakonec dostanou prostor interpreti, aby mohli divákům dovysvětlit případné nejasnosti.

Cíl:

Cílem bylo vytvořit v dětech představu, která je jasně spojena s určitou pohybovou kvalitou. Smyslem bylo rozvíjet komunikaci, spolupráci a vlastní pohybový projev dětí. Umožnit dětem v roli interpretů prezentovat vlastní pohybového vyjádření před skupinou diváků. V roli diváků možnost pohyb pozorovat, rozkrývat jeho význam a slovně ho interpretovat.

6. Pokřik

Popis zadání:

Výchozí postavení – stoj v kruhu v držení za ruce.

Po krátké slovní rekapitulaci celé lekce se děti domluví na jednom slově, které nějakým způsobem souvisí s jejím obsahem. Následuje společný výskok a pokřik vybraného slova.

Cíl: Smyslem bylo krátce zrekapitulovat obsah hodiny, vzpomenout si na výrazné momenty lekce, lekci ukončit a rozloučit se. Mě jako lektorce vybrané slovo poskytlo zpětnou vazbu o tom, co si z lekce děti pamatují a co je v konkrétní lekci zaujalo.

6.2.1.3. – 5. třída

1. Seznamovací hra v kruhu

Popis zadání:

Výchozí postavení – stoj v kruhu bez držení za ruce.

a) Jedno z dětí říká své křestní jméno a doprovází ho dupy, nebo tlesky, ostatní děti ihned poté společně opakují jméno i pohyb. Postupně se takto vystřídají všechny děti v kruhu.

b) Jedno z dětí udělá už jen pohyb, který zůstává stejný, jako v předchozím cvičení, ostatní děti ho ihned zopakují

c) Jedno z dětí udělá svůj pohyb (ostatní neopakují) a přidá pohyb někoho dalšího, čímž mu předá vedení. Vybrané dítě pokračuje opět nejprve svým pohybem a poté udělá pohyb někoho dalšího. Postupně se všechny děti vystřídají.

Cíl: Smyslem bylo seznámení se s dětmi, rozvoj rytmického citění a propojení pohybu s hlasem. Rozvíjení vztahů a spolupráce ve skupině.

2. Hra na sochy v reakci na hudební doprovod

Popis zadání:

Výchozí postavení – stoj volně v prostoru. Na hudbu se děti pohybují, na tich se zastaví.

- a) Na hudební doprovod rychle a silně, se děti pohybují v prostoru chůzí vpřed
- b) Na hudební doprovod pomalu a silně, se děti pohybují v prostoru chůzí vzad
- c) Na hudební doprovod slabě (může být i rychle i pomalu), se děti pohybují v prostoru chůzí do stran.
- d) Hudební lektorka plynule (bez pauz) střídá předchozí hudební zadání. Děti v reakci na hudbu střídají všechny různé směry pohybu.

Cíl: Smyslem bylo vnímání hudby a jednotlivých jejích vlastností a rozvíjení schopnosti orientace v prostoru se zaměřením na směry pohybu.

3. Stínování

Popis zadání:

Výchozí postavení – dvojice stojí za sebou na straně prostoru, jejich cílem je přejít přes celou délku prostoru na druhou stranu.

Dítě, který stojí vpředu vede – vymýšlí pohyb, druhé dítě je jeho „stín“, může se pohybovat v prostoru za ním nebo vedle.

Zadané jsou dvě pohybové kvality, které se mohou libovolně střídát

- a) pohyb písku přesypání jednotlivých zrněk, např. na poušti
- b) pohyb vlastního těla v mase písku, prodírání se pevnou, hustou, těžkou, ale sypkou hmotou

Cíl: Smyslem bylo rozvíjet vztahy a spolupráci ve dvojici a vlastní pohybový projev dětí, podpořený představou určité pohybové kvality.

4. Improvizace v kruhu.

Popis zadání:

Výchozí postavení – kruhu bez držení za ruce.

Dítě, kterého se lektorka dotkne na zádech přechází do prostoru uvnitř kruhu, vlastním pohybovým vyjádřením reaguje na hudební doprovod a podle vlastního uvážení se vrací opět do stoje na obvodu kruhu, může si najít libovolné místo. Ti, kteří jsou po obvodu kruhu se snaží udržet stále stejné rozestupy a pravidelný tvar kruhu. Postupně se počet pohybujících se dětí v kruhu může navyšovat, až je celá improvizace završena pohybem všech najednou a opětovným vytvořením kruhu.

Cíl: Smyslem bylo reagovat na změny v hudebním doprovodu a rozvíjet vlastní pohybový projev dětí, prostorové cítění a schopnost spolupráce ve skupině.

5. Pokřik

Popis zadání:

Výchozí postavení – stoj v kruhu v držení za ruce

Po krátké slovní rekapitulaci celé lekce se děti domluví na jednom slově, které nějakým způsobem souvisí s jejím obsahem. Následuje společný výskok a pokřik vybraného slova.

Cíl: Smyslem bylo krátce zrekapitulovat obsah hodiny, vzpomenout si na výrazné momenty lekce, lekci ukončit a rozloučit se. Mě jako lektorce vybrané slovo poskytlo zpětnou vazbu o tom, co si z lekce děti pamatují a co je v konkrétní lekci zaujalo.

6.2.2. Poslední lekce bloku, zhodnocení posunu v provedení jednotlivých zadání v kontextu celého bloku

6.2.2.1. – 1. a 2. třída

1. Seznamovací hra v kruhu

Popis zadání:

Výchozí postavení – stoj v kruhu bez držení za ruce.

Jedno z dětí říká své křestní jméno a doprovází ho dupy, nebo tlesky, ostatní děti ihned poté společně opakují jméno i pohyb. Postupně se takto vystřídají všechny děti v kruhu.

Cíl: Smyslem bylo seznámení se s dětmi, rozvoj rytmického cítění a propojení pohybu s hlasem.

Zhodnocení posunu: Toto zadání, které v předchozích lekcích vyžadovalo mnoho času, byly děti schopny vykonávat poměrně rychle, bez větších prodlev, pokud nevymyslely vlastní nápaditý pohybový prvek, dokázaly využít nějaký z pohybů, se kterými se v průběhu minulých lekcí seznámily.

2. Části těla

Popis zadání:

Výchozí postavení – volně v prostoru ve stoje stoj

a) pohyb na místě – děti se pohybují jednotlivými různými částmi těla s hudebním doprovodem, na ticho se okamžitě zastaví (pouze pravá paže, levá noha, hlava, levá paže a pravá noha, záda, oči, břicho, prsty na nohou, prsty na rukou, celé tělo)

b) zadání: děti se pohybují s využitím celého těla do prostoru

Cíl: Smyslem bylo uvědomění si jednotlivých částí těla, různých způsobů pohybu, které s nimi lze vykonávat, rozcvičení celého těla a orientace v prostoru.

Zhodnocení posunu: Děti s radostí zkoušely izolovat jednotlivé části těla, v soustředění se na poměrně neobvyklé pohyby, nedokázaly okamžitě reagovat na změny v hudebním doprovodu. Cvičení v této skupině sloužilo k objevování těla a jednotlivých jeho částí a více k rozcvičení.

3. Chůze v prostoru, vzájemný kontakt

Popis zadání:

a) Výchozí postavení – děti stojí volně v prostoru. V reakci na hudební doprovod, v kterém se nepravidelně střídá hudba a ticho, buď chodí nebo se zastavují. Snaží si najít si cestu v prostoru tak, aby se s nikým nesrazily, ani nedotkly.

b) Výchozí postavení – děti stojí volně v prostoru. V reakci na hudební doprovod, v kterém se nepravidelně střídá hudba a ticho, buď chodí nebo se zastavují. Při setkání s někým dalším následuje společný výskok, oba usilují o stejné načasování výskoku. Děti se snaží postupně vyskočit se všemi ve třídě.

c) Výchozí postavení – děti stojí volně v prostoru. V reakci na hudební doprovod, v kterém se nepravidelně střídá hudba a ticho, buď chodí nebo se zastavují. Při setkání s někým dalším následuje společný tlesk oběma dlaněmi před tělem.

d) Výchozí postavení – děti stojí volně v prostoru. V reakci na hudební doprovod, v kterém se nepravidelně střídá hudba a ticho, buď chodí nebo se zastavují. Pohybují se chůzí vzad, malými rychlými kroky/suny, při pohybu se dívají přes rameno.

e) Výchozí postavení – děti stojí volně v prostoru. V reakci na hudební doprovod, v kterém se nepravidelně střídá hudba a ticho, buď chodí nebo se zastavují. Pohybují se chůzí vzad, malými rychlými kroky/suny, při pohybu se dívají přes rameno. Při setkání s někým dalším, následuje dotek „obtisknutí“ celými zády.

f) Výchozí postavení – děti stojí volně v prostoru. V reakci na hudební doprovod, v kterém se nepravidelně střídá hudba a ticho, buď chodí nebo se zastavují. Při setkání s někým dalším, následuje dotek špičkou ukazováčku.

Cíl: Smyslem zadání bylo vnímat hudební doprovod a reagovat na něj. Zorientovat se v prostoru, ve kterém se zároveň pohybuje mnoho dalších dětí. Rozvíjet vzájemné vztahy a spolupráci ve skupině.

Zhodnocení posunu: Pro tuto skupinu bylo velmi obtížné pohybovat se individuálně v prostoru bez jakéhokoliv fyzického kontaktu. I v případě, kdy byl kontaktní pohyb dětem

zadán, nebylo možné dodržet jeho přesné parametry a docházelo k neustálému fyzickému kontaktu po dobu celého zadání.

4. Sochy na zemi

Popis zadání:

a) Výchozí postavení – leh na zemi volně v prostoru.

S hudebním doprovodem se děti pohybují ve snížených polohách po podlaze (mohou využít lehy, sedy kleky, nemohou využít stoj), hledají různé možnosti, jak se pohybovat z místa. Se zastavením hudebního doprovodu, okamžitě zastaví i pohyb a udrží momentální tvar těla.

b) S hudebním doprovodem děti dělají „vlny“ střídají prostorové úrovně (nízké polohy, pohyb ve stoje a výskoky), se zastavením hudebního doprovodu, okamžitě zastaví i pohyb a udrží momentální tvar těla.

c) S hudebním doprovodem se děti pohybují ve vysokých polohách, využívají skoky, se zastavením hudebního doprovodu okamžitě zastaví i pohyb a udrží momentální tvar těla.

Cíl: Smyslem bylo vnímání vnějšího prostoru a uvědomění si vnitřního prostoru těla. Hledání vlastního pohybového vyjádření se zaměřením na tvar těla a zkoumání možnosti, jak lze využít podlahu, jako oporu pro pohyb. Cílem bylo uvědomění si různých prostorových úrovní a okamžitá reakce na změny v hudebním doprovodu (hudba/ticho).

Zhodnocení posunu: I přes neustávající hlasové projevy dětí, byla většina skupiny schopna v rámci svých možností reagovat pohotověji na změny v hudebním doprovodu.

5. Voda a ledovce, kry nebo rampouchy

Popis zadání:

Výchozí postavení – volně v prostoru, tvar těla znázorňuje ledovec, kru nebo rampouch

Děti se s hudebním doprovodem plynule pohybují v prostoru (voda teče) na ticho se zastaví – zamrznou a věnují pozornost tvaru těla.

a) Celá skupina

b) Rozdělení na dvě skupiny – jedna je zamrzlá a drží tvar, druhá se pohybuje v prostoru mezi stojícími

c) Rozdělení na dvě skupiny – jedna je zamrzlá a drží tvar, druhá se se začátkem hudebního doprovodu začne pohybovat rychlým během v prostoru mezi, s koncem hudebního doprovodu se vrací do svého výchozího místa, do původního tvaru.

Cíl: Smyslem bylo vnímání vnějšího prostoru a uvědomění si vnitřního prostoru těla. Hledání vlastního pohybového vyjádření se zaměřením na plynulý pohyb a tvar těla a okamžitou reakcí na změny v hudebním doprovodu (hudba/ticho).

Zhodnocení posunu: Děti dokázaly interpretovat rozdílné pohybové kvality a přesněji reagovat na změny v hudebním doprovodu. Na vlastní pohyb se soustředily, ale obtížně vnímaly ostatní děti stojící, nebo pohybující se v prostoru s nimi, docházelo k častým, mnohdy i úmyslným srážkám.

6. Vítr a jeskyně

Popis zadání:

Improvizace na téma vítr a místa, kde se schovává, když nefouká. Dvě skupiny – jedna staví jeskyni, kam se vítr schová, společným propojením dotykem dlaní na ramena ostatních. Druhá je vítr a se začátkem hudebního doprovodu se začne pohybovat v prostoru mimo jeskyni. V závislosti na síle hudebního doprovodu se mění i síla větru, s koncem hudby se vítr schovává opět do jeskyně.

Cíl: Cílem bylo vytvořit v dětech představu, která je jasně spojena s určitou pohybovou kvalitou, uvědomění si kontrastu tíhy, síly, pevnosti a lehkosti s rychlostí. Smyslem bylo rozvíjet spolupráci a vlastní pohybový projev dětí.

Zhodnocení posunu: Děti dokázaly zpevnit tělo a udržet tak tvar jeskyně, v případě větru více využívaly různorodé prostorové dráhy a byly schopny rozlišit kontrastní změny tempa – rychle, pomalu a reagovaly na zeslabování hudebního doprovodu.

4. Pokřik

Popis zadání:

Výchozí postavení – stoj v kruhu v držení za ruce

Po krátké slovní rekapitulaci celé lekce se děti domluví na jednom slově, které nějakým způsobem souvisí s jejím obsahem. Následuje společný výskok a pokřik vybraného slova.

Cíl: Smyslem bylo krátce zrekapitulovat obsah hodiny, vzpomenout si na výrazné momenty lekce, lekci ukončit a rozloučit se. Mě jako lektorce vybrané slovo poskytlo zpětnou vazbu o tom, co si z lekce děti pamatují a co je v konkrétní lekci zaujalo.

Zhodnocení posunu: Na rozdíl od předchozích lekcí byly děti schopny vyhodnotit hlavní či nová témata v aktuální lekci a na základě toho vybrat vhodné slovo, které zatím v minulosti nebylo použito jako pokřik.

6.2.2.2. – 3. a 4. třída

1. Seznamovací hra v kruhu

Popis zadání:

Výchozí postavení – stoj v kruhu bez držení za ruce.

Jedno z dětí říká své křestní jméno a doprovází ho dupy, nebo tlesky, ostatní děti ihned poté společně opakují jméno i pohyb. Postupně se takto vystřídají všechny děti v kruhu.

Cíl: Smyslem bylo seznámení se s dětmi, rozvoj rytmického cítění a propojení pohybu s hlasem.

Zhodnocení posunu: Toto zadání, které v předchozích lekcích vyžadovalo mnoho času, byly děti schopny vykonávat poměrně rychle, bez větších prodlev, pokud nevymyslely vlastní nápaditý pohybový prvek, dokázaly využít nějaký z pohybů, se kterými se v průběhu minulých lekcí seznámily.

2. Části těla

Popis zadání:

Výchozí postavení – volně v prostoru ve stoje stoj

a) pohyb na místě-děti se pohybují jednotlivými různými částmi těla s hudebním doprovodem, na ticho se okamžitě zastaví (pouze pravá paže, levá noha, hlava, levá paže a pravá noha, záda, oči, břicho, prsty na nohou, prsty na ruce, celé tělo)

b) zadání: děti se pohybují s využitím celého těla do prostoru

Cíl: Smyslem bylo uvědomění si jednotlivých částí těla, různých způsobů pohybu, které s nimi lze vykonávat, rozcvičení celého těla a orientace v prostoru.

Zhodnocení posunu: Děti se pokoušely izolovat vždy určitou část těla a dokázaly samy zhodnotit, zda se jim to v jejich provedení podařilo, nebo zda nepřidaly pohyb i okolních částí těla.

3. Chůze v prostoru, vzájemný kontakt

Popis zadání:

a) Výchozí postavení – děti stojí volně v prostoru. V reakci na hudební doprovod, v kterém se nepravidelně střídá hudba a ticho, buď chodí nebo se zastavují. Snaží si najít si cestu v prostoru tak, aby se s nikým nesrazily, ani nedotkly.

b) Výchozí postavení – děti stojí volně v prostoru. V reakci na hudební doprovod, v kterém se nepravidelně střídá hudba a ticho, buď chodí nebo se zastavují. Při setkání s někým dalším

následuje společný výskok, oba usilují o stejné načasování výskoku. Děti se snaží postupně vyskočit se všemi ve třídě.

c) Výchozí postavení – děti stojí volně v prostoru. V reakci na hudební doprovod, v kterém se nepravidelně střídá hudba a ticho, buď chodí nebo se zastavují. Při setkání s někým dalším následuje společný tlesk oběma dlaněmi před tělem.

d) Výchozí postavení – děti stojí volně v prostoru. V reakci na hudební doprovod, v kterém se nepravidelně střídá hudba a ticho, buď chodí nebo se zastavují. Pohybují se chůzí vzad, malými rychlými kroky/suny, při pohybu se dívají přes rameno.

e) Výchozí postavení – děti stojí volně v prostoru. V reakci na hudební doprovod, v kterém se nepravidelně střídá hudba a ticho, buď chodí nebo se zastavují. Pohybují se chůzí vzad, malými rychlými kroky/suny, při pohybu se dívají přes rameno. Při setkání s někým dalším, následuje dotek „obtisknutí“ celými zády.

f) Výchozí postavení – děti stojí volně v prostoru. V reakci na hudební doprovod, v kterém se nepravidelně střídá hudba a ticho, buď chodí nebo se zastavují. Při setkání s někým dalším, následuje dotek špičkou ukazováčku.

Cíl: Smyslem zadání bylo vnímat hudební doprovod a reagovat na něj. Zorientovat se v prostoru, ve kterém se zároveň pohybuje mnoho dalších dětí. Rozvíjet vzájemné vztahy a spolupráci ve skupině.

Zhodnocení posunu: Toto zadání v dětech v předchozích lekcích vždy vyvolávalo radost a tu hlasitě projevovaly. V závěru bloku byly schopny soustředěnější práce, a i když se rozdílná zadání fyzického kontaktu rychle střídala, dokázaly na změny pohotově reagovat.

3. Sochy na zemi

Popis zadání:

a) Výchozí postavení – leh na zemi volně v prostoru.

S hudebním doprovodem se děti pohybují ve snížených polohách po podlaze (mohou využít lehy, sedy kleky, nemohou využít stoj), hledají různé možnosti, jak se pohybovat z místa. Se zastavením hudebního doprovodu, okamžitě zastaví i pohyb a udrží momentální tvar těla.

b) S hudebním doprovodem děti dělají „vlny“ střídají prostorové úrovně (nízké polohy, pohyb ve stoje a výskoky), se zastavením hudebního doprovodu, okamžitě zastaví i pohyb a udrží momentální tvar těla.

c) S hudebním doprovodem se děti pohybují ve vysokých polohách, využívají skoky, se zastavením hudebního doprovodu, okamžitě zastaví i pohyb a udrží momentální tvar těla.

Cíl: Smyslem bylo vnímání vnějšího prostoru a uvědomění si vnitřního prostoru těla. Hledání vlastního pohybového vyjádření se zaměřením na tvar těla a zkoumání možnosti, jak lze

využít podlahu, jako oporu pro pohyb. Cílem bylo uvědomění si různých prostorových úrovní a okamžitá reakce na změny v hudebním doprovodu (hudba/ticho).

Zhodnocení posunu: Děti mnohem více experimentovaly s různými možnostmi zpracování daného zadání, více vnímaly hudbu a pohybovaly se v prostoru bez větších kolizí.

5. Voda a ledovce, kry nebo rampouchy

Popis zadání:

Výchozí postavení – volně v prostoru, tvar těla znázorňuje ledovec, kru nebo rampouch

Děti se s hudebním doprovodem plynule pohybují v prostoru (voda teče) na ticho se zastaví – zamrznou a věnují pozornost tvaru těla.

a) Celá skupina

b) Rozdělení na dvě skupiny – jedna je zamrzlá a drží tvar, druhá se pohybuje v prostoru mezi stojícími

c) Rozdělení na dvě skupiny – jedna je zamrzlá a drží tvar, druhá se se začátkem hudebního doprovodu začne pohybovat rychlým během v prostoru mezi, s koncem hudebního doprovodu se vrací do svého výchozího místa, do původního tvaru.

Cíl: Smyslem bylo vnímání vnějšího prostoru a uvědomění si vnitřního prostoru těla. Hledání vlastního pohybového vyjádření se zaměřením na plynulý pohyb a tvar těla a okamžitou reakcí na změny v hudebním doprovodu (hudba/ticho).

Zhodnocení posunu: Tato skupina vynikala originálním zpracováním rozmanitých tvarů, v závěru bloku vymýšlela nové zajímavé a komplikované fyzické útvary. Děti se sebevědomě, bez větších obtíží, pohybovaly i ve stísněném prostoru mezi stojícími, citlivě vnímaly prostor.

5. Samurajové

Popis zadání:

Výchozí postavení – dvojice stojí proti sobě, volně v prostoru.

Použitím paží, které znázorňují meče spolu děti ve dvojici nekontaktně bojují. Reagují na změny velmi pomalu a rychle v hudebním doprovodu, a přizpůsobují pohyb tempu hudby.

Cíl: Smyslem zadání bylo vnímat hudební doprovod, vnímat pohyby partnera a reagovat na ně. Využít vlastní pohybový materiál.

Zhodnocení posunu: Na rozdíl od předchozích lekcí dokázaly děti v tomto zadání mnohem více vnímat svého partnera, reagovat na jeho pohybové impulzy a zároveň pohotově interpretovaly rozdílná tempa daná hudebním doprovodem.

7. Pokřik

Popis cvičení:

Rozloučení v kruhu v držení za ruce se domluví jedno slovo (pokřik), související s obsahem lekce, která právě proběhla, následuje společný výskok a pokřik.

Cíl:

Cílem bylo krátce zrekapitulovat obsah hodiny, vzpomenout si na výrazné momenty lekce, mě jako lektorce vybrané slovo poskytlo zpětnou vazbu o tom, co si z lekce děti pamatují.

Zhodnocení posunu: Na rozdíl od předchozích lekcí byly děti schopny vyhodnotit hlavní či nová témata v aktuální lekci a na základě toho vybrat vhodné slovo, které zatím v minulosti nebylo použito jako pokřik.

6.2.2.3. – 5. třída

1. Seznamovací hra v kruhu

Popis zadání:

Výchozí postavení – stoj v kruhu bez držení za ruce.

- a) Jedno z dětí říká své křestní jméno a doprovází ho dupy, nebo tlesky, ostatní děti ihned poté společně opakují jméno i pohyb. Postupně se takto vystřídají všechny děti v kruhu.
- b) Jedno z dětí udělá už jen pohyb, který zůstává stejný jako v předchozím cvičení, ostatní děti ho ihned zopakují
- c) Jedno z dětí udělá svůj pohyb (ostatní neopakují) a přidá pohyb někoho dalšího, čímž mu předá vedení. Vybrané dítě pokračuje opět nejprve svým pohybem a poté udělá pohyb někoho dalšího. Postupně se všechny děti vystřídají.

Cíl: Smyslem bylo seznámení se s dětmi, rozvoj rytmického cítění a propojení pohybu s hlasem. Rozvíjení vztahů a spolupráce ve skupině.

Zhodnocení posunu: Toto zadání, které v předchozích lekcích vyžadovalo mnoho času, byly děti schopny vykonávat poměrně rychle, bez větších prodlev, pokud nevymyslely vlastní nápaditý pohybový prvek, dokázaly využít nějaký z pohybů, se kterými se v průběhu minulých lekcí seznámily.

2. Hra na sochy v reakci na hudební doprovod

Popis zadání:

Výchozí postavení – stoj volně v prostoru. Na hudbu se děti pohybují, na ticho se zastaví.

- a) Na hudební doprovod rychle a silně se děti pohybují v prostoru chůzí vpřed

- b) Na hudební doprovod pomalu a silně se děti pohybují v prostoru chůzí vzad
- c) Na hudební doprovod slabě (může být i rychle i pomalu), se děti pohybují v prostoru chůzí do stran.
- d) Hudební lektorka plynule (bez pauz) střídá předchozí hudební zadání. Děti v reakci na hudbu střídají všechny různé směry pohybu.

Cíl: Smyslem bylo vnímání hudby a jednotlivých jejích vlastností a rozvíjení schopnosti orientace v prostoru, se zaměřením na směry pohybu.

Zhodnocení posunu: Děti se pohybovaly v prostoru s větší jistotou, byly schopny reagovat na vzniklé situace a svou dráhu jim přizpůsobit, více vnímaly hudební doprovod a dokázaly na něj pružně reagovat.

3. Stínování

Popis zadání:

Výchozí postavení – dvojice stojí za sebou na straně prostoru, jejich cílem je přejít přes celou délku prostoru na druhou stranu.

Dítě, který stojí vpředu vede – vymýšlí pohyb, druhé dítě je jeho „stín“, může se pohybovat v prostoru za ním, nebo vedle.

Zadané jsou dvě pohybové kvality, které se mohou libovolně střídát

- a) pohyb písku přesypání jednotlivých zrněk, např. na poušti
- b) pohyb vlastního těla v mase písku, prodírání se pevnou, hustou, těžkou, ale sypkou hmotou

Cíl: Smyslem bylo rozvíjet vztahy a spolupráci ve dvojici, vlastní pohybový projev dětí s využitím motivace vhodné k vytvoření představy konkrétní pohybové kvality.

Zhodnocení posunu: Děti byly schopny vnímat se navzájem ve dvojici, vedoucí dítě pak bylo schopno více reagovat na to, zda je jeho následovatel schopen stíhat interpretaci pohybů, v případě, že tomu tak nebylo, svůj pohyb dokázaly dané situaci přizpůsobit tak, aby to následovatel zvládal.

4. Pohybové principy v reakci na hudební doprovod – hádanky

Výchozí postavení – děti jsou rozděleny na dvě skupiny. Jedna skupina dostane zadání, které po určitou dobu předvádí druhé skupině, ta je pak vyzvána, aby daný princip verbálně popsala, na závěr si skupina, která se dívala, daný pohybový princip prakticky vyzkouší.

- a) na rychlý hudební doprovod se děti pohybují jen chůzí do stran a dozadu, na ticho se zastaví

b) na ticho se děti libovolně pohybují, na hudbu se zastaví

c) každá ze skupin si vymyslí vlastní principy, které určitým způsobem reagují na hudbu, prostor a vztahy ve skupině

Cíl: Vnímání odlišných pohybových principů a kvalit, změn směrů, prostorových kvalit a změn v hudebním doprovodu.

Zhodnocení posunu: Děti vymyslely nové zajímavé a komplikované kombinace principů, kterými mohou reagovat na hudební doprovod, prostor a vztahy ve skupině, byly je schopny interpretovat bez verbálního domlouvání, které provázelo toto zadání v dřívějších lekcích.

5. Pohybová věta – motiv

Popis zadání

Výchozí postavení – volně v prostoru

Každé dítě si samo vymyslí pět pohybů – skok, otočku, zpomalený plynulý pohyb, rychlý ostrý pohyb (sek, švih, akcent), zastavení, pohybovou větu – motiv. Poté vždy několik dětí zároveň svůj motiv interpretuje ostatním.

Cíl: Smyslem bylo vnímání a použití jednotlivých pohybových kvalit, rozdílného tempa a dynamiky pohybu. Rozvíjení vlastního pohybového vyjádření.

Zhodnocení posunu: Všechny z dětí v závěru bloku snadno rozlišily dané druhy pohybů a byly schopny diskutovat nad jejich možnými podobnostmi. V pohybovém vyjádření je pak mohly přesněji interpretovat.

6. Pokřik

Popis cvičení:

Rozloučení v kruhu v držení za ruce se domluví jedno slovo (pokřik) související s obsahem lekce, která právě proběhla, následuje společný výskok a pokřik.

Cíl: Smyslem bylo krátce zrekapitulovat obsah hodiny, vzpomenout si na výrazné momenty lekce, mě jako lektorce vybrané slovo poskytlo zpětnou vazbu o tom, co si z lekce děti pamatují

Zhodnocení posunu: Na rozdíl od předchozích lekcí byly děti schopny vyhodnotit hlavní či nová témata v aktuální lekci a na základě toho vybrat vhodné slovo, které zatím v minulosti nebylo použito jako pokřik.

7. Specifika práce s dětmi na základních školách na základě osobní zkušenosti

7.1. Motivace

Práce s touto cílovou skupinou je specifická zejména v rozdílné motivaci jednotlivých dětí pro danou činnost. Ve skupině jsou velké rozdíly jak v přístupu k tanci vůbec, tak ve schopnosti využívat vlastní tělo k tomuto specifickému druhu pohybu. Pro pedagoga bývá velkou výzvou najít vhodné cesty, jak přesvědčit všechny účastníky projektu k zapojení se a ke spolupráci na společné činnosti, která není klasickým učením. Pohyb, ve kterém nejde o výkon, není sportem, a přesto klade důraz na určité hodnoty a má i své zákonitosti, stále není ve společnosti až tak běžně znám.

Právě proto, že tanec obecně vychází z přirozeného pohybu a Taneční a pohybová výchova se zabývá kultivací běžného přirozeného fyzického projevu dětí, je i dnes tento druh vědomého pohybu většině dětí blízký. Často využívají kreativní pohyb při volné hře, ke komunikaci, nebo jím projevují emoce. Cílem pedagoga je vyvolat v dětech konkrétní představu, na jejímž základě se budou pohybovat přirozeně, bez tlaku na vnější formu, jejich pohyb bude naplněn obsahem a budou ho moci naplno prožívat. Probudit v nich chuť, nadšení a zvědavost, se kterou budou hledat možné cesty, jak se svým tělem mohou zacházet a pracovat a umožnit jim tak zažít tento druh umění vlastním tělem, vlastní tělesnou zkušeností.

Pro zaujetí dětí fungují zejména výzvy a činnosti, kdy je potřeba překonat určité překážky, zdokonalit se ve svých dovednostech a dosáhnout tak viditelného, či hmatatelného cíle. Dají se využít jednoduchá fyzická cvičení zaměřená na výdrž, rovnováhu, maximální tělesné polohy, exaktní dodržení prostorového zadání nebo využití pohybové paměti. Nabízí se i možnost využití hudebního doprovodu, jako „soupeře“ například při práci s tempem pohybu.

7.2. Komunikace s dětmi – nehodnotící bezpečné prostředí

Jako jeden z nejdůležitějších aspektů vnímám komunikaci s dětmi. Jen prostředí, které je nehodnotící, snaží se přijímat každého takového, jaký je, nabízí dětem možnost otevřít se a bez pochybností se do tance naplno pustit. Důraz na svobodu vyjádření jde však ruku v ruce se zodpovědností za sebe a prostředí okolo a celou skupinu. Tanec je ve své podstatě zejména skupinovou záležitostí, proto je sociální hodnota tance nepřehlédnutelná, schopnost vnímání ostatních členů skupiny, jejich respektování a snaha o spolupráci, je naprosto nezbytnou součástí lekcí. Kromě bezpečného prostředí jsou důležitými prvky lekcí i humor, hravost a lehkost, k jejich dosažení pak přispívá zejména pozitivní a motivovaný lektor, využívající k práci tvůrčí přístup.

Důležitou součástí lekcí jsou i reflexe s dětmi, ať už jde o jednotlivá zadání, celé lekce nebo výukové bloky. Děti mají možnost vyjádřit své pocity a návrhy, lektor získává zpětnou vazbu a může pak efektivněji plánovat vývoj hodiny, dalších lekcí, či bloků, škola získává zpětnou vazbu k realizovanému projektu. Komunikace s rodiči a jejich motivování k podpoře projektu vykonává především škola samotná. Pedagog, který program na škole zajišťuje dostane k dispozici materiály o projektu Tanec školám. Žáci ani rodiče by neměli dostat mylnou informaci, že se jedná o výuku určitého tanečního stylu, nebo cvičení. Lektor se s rodiči dětí setkává většinou až v závěru projektu, kdy je prostor pro zhodnocení průběhu projektu a naplnění jeho cílů. Je zde prostor a je žádoucí vyzdvihnout pozitivní dopad projektu na děti, pojmenovat jeho přínosy a komunikovat je rodičům.

7.3. Tanec a gender

V české společnosti je tanec stále vnímán s určitou formou despektu a negace. Je brán jako typicky ženská záležitost. Jeho vykonávání je zesměšňováno a spojováno se sexuální orientací. I když je neverbální komunikace velkou částí lidské komunikace vůbec, je nezvyklé fyzického vyjadřování se prostřednictvím pohybu a tance, ve většinové společnosti budí tento typ pohybu nejistotu a nedůvěru.

Komunikace se školou, rodiči dětí, které jsou do projektu zapojeny, je důležitou součástí projektu. Často je třeba překonávat předsudky společnosti, které nejsou ničím opodstatněny, vztahují se pouze ke slovu tanec a jeho „špatné“ pověsti. Způsob kreativního tance, který je v projektu používán, je často přijímán, jako něco, co tancem ve skutečnosti není. Obsah lekcí pak bývá překvapením pro mnohé žáky i rodiče dětí a tanec v tomto kontextu získává ve společnosti nový význam. Dochází k určité osvětě a označení „tanec“ získává díky projektu jinou hodnotu.

7.4. Kreativní vědomý pohyb

Těžiště tohoto typu tance, spočívá v hledání vlastního pohybového vyjádření, objevování fyzických možností a zákonitostí vlastního těla, prostoru okolo a vztahů mezi členy celé skupiny. Hudba dokáže vhodně podpořit a rozvíjet činnost dětí, jejich představy a vyjádření a motivuje je k překonávání limitů, dosažení cílů a vzbuzuje v nich chuť experimentovat.

Tvořivá taneční výchova má v českém prostředí tradici a dlouhodobě zmapovanou historii. Počátky sahají až k přelomu 19. a 20. století, kdy spolupracovnice dr. Miroslava Tyrše, Klemeňa Hanušová, upravila jeho soustavu pro potřeby žen a dětí. Kladla důraz na estetiku pohybu, použití hudebního doprovodu, prosazovala ortopedický tělocvik a snažila se rozvíjet školní tělesnou výchovu. Eliška Bláhová, významná představitelka, propagátorka a tvůrkyně tzv. české rytmiky, s přesvědčením o společenské prospěšnosti systematické pohybové

kultivace zformovala vlastní systém rytmiky, který se během minulého století začlenil do osnov předškolního vzdělávání a stal se součástí estetické výchovy českých dětí.

Hlavní představitelkou a zakladatelkou taneční výchovy v Čechách je Jarmila Jeřábková, která usilovala o rozvoj přirozeného pohybu dítěte a je rovněž autorkou mnoha publikací. Své zásady shrnuje, po mnoha letech svého působení v knize Taneční průprava.

„Po celou dobu mé práce mne vedly pedagogické a umělecké zásady, jak jsem se s nimi seznámila ve škole novodobého tance Elizabeth Duncanové, a snaha najít vlastní cestu, jak pohyb a tanec prolnout a rozeznít rytmy a melodii naší české hudby. V taneční výchově jsem si kladla za úkol nalézt syntézu technické složky tance a spontánního tanečního projevu dětí.“¹⁴

Její žačka a nástupkyně Eva Blažíčková rovněž ovlivnila a vychovala mnoho kvalitních pedagogů tance, v současnosti působících na Základních uměleckých školách, v Základních školách, či v oblasti zájmového vzdělávání.

„ Prvořadým úkolem je vyučovat tanci jako zážitku, který se stává součástí životní filozofie a životního stylu. Každý nemůže být tanečníkem, ale každý má právo dosáhnout vlády nad svým tělem, tím i neverbální možnosti sebevyjádření a sebejistotu pramenící ze sebepoznání. Taneční výchova musí být stejně citová, intelektuální a duchovní, jako tělesná, má-li tanec směřovat k rozvíjení osobnosti prostřednictvím uvědomělého zážitku.“¹⁵

7. 5. Forma hry

Forma hry je nezbytnou součástí lekcí tance na základních školách. V kolektivech dětí, které si tanec vybraly jako zájmovou činnost lze naprosto otevřeně hovořit o práci s tělem či o zadání určitého typu fyzického cvičení. V kolektivech dětí na základních školách je na místě určitá opatrnost v pojmenovávání těchto typů činností. Většinu zadání je třeba podat jako určitý typ hry, která má svá pravidla a zákonitosti, a i když jde v podstatě o cvičení ke zlepšení fyzické a skupinové citlivosti, kondice, či koordinace je na místě využít vhodnou motivaci, která do dané činnosti přinese určitý typ napětí, nejistoty, vtípu a možnost vcítění se do příběhu, postavy, věci, nebo určitého prostředí.

7.6. Prostředí, ve kterém výuka probíhá

Prostředí, ve kterém výuka probíhá vychází často z organizačních možností dané školy. Ve většině případů se nejedná o taneční sály, ale výuka probíhá v tělocvičnách, či přímo ve třídách. Je tedy třeba brát v úvahu horší akustické podmínky v tělocvičnách, které pro lektora představují vědomou práci s hlasem a usilovné udržování pozornosti žáků. Ve třídách jsou

---

¹⁴ JEŘÁBKOVÁ, Jarmila. Taneční průprava. 2.vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n.p. 1986. s. 156. ISBN 14-456-86

¹⁵ BLAŽÍČKOVÁ, Eva. Metodika a didaktika taneční výchovy. 2. vydání. Praha: Konzervatoř Duncan centre 2005. 63.s. ISBN 80-7290-166-4

většinou žáci sice soustředěnější na dané zadání, akustika bývá dobrá, ale je třeba logisticky pracovat s množstvím žáků v menším prostoru, brát na zřetel omezené prostorové možnosti a přizpůsobit jim pohybová zadání.

7.7. Osobnost lektora

Lekce bývají neustálým sledem neočekávaných situací, lektor je tak nucen být stále ve střehu, reagovat na vzniklé situace a přizpůsobovat lekci aktuálnímu dění v hodině. Schopnost improvizace je nezbytná, stejně tak otevřený přístup k novým směrům, kudy se může výuka vyvinout. Ač je lektor na lekci připraven, má koncept a plán, je žádoucí nechat prostor i představám dětí, rozvíjet jejich náměty, připomínky a představy a dát jim důvěru a možnost vývoj lekcí do určité míry ovlivnit. Tato forma vzájemné spolupráce tak dokáže obohatit nejen žáky, ale i lektora.

Závěr

Bakalářská práce představuje různé formy a přístupy k využití tance a Taneční a pohybové výchovy ve českém vzdělávání. Každá přináší trochu jiné možnost v působení na žáka, prostředí a systém škol a tím potažmo i na celou společnost. Nabízí lektorům jiný typ pedagogického i uměleckého působení.

Paralely všech možností vnímám v tvůrčím přístupu k žákům i k celému pedagogickému procesu, který ve všech formách umožňuje dětem sebepoznání, vytváří jejich vztah k fyzickému a sobě samému. Lektoři či učitelé, kteří tanec do školního prostředí přinášejí, jsou kvalifikovaní, ve svém oboru vzdělání, mají dlouholetou praxi a jsou schopní přinášet do škol programy a výuku s kvalitním obsahem.

Učitelé tance Taneční a pohybové výchovy na základních školách, kde výuka probíhá, jsou součástí pedagogických sborů, orientují se v problematice, systému a řádu školy. Znájí žáky, často i jejich rodiče a jsou tedy schopni komplexně nahlížet na problematiku daných skupin, vědí, co mohou, nebo naopak nemohou využít ve své práci. Pracují dlouhodobě, a jsou tak schopni ovlivnit kolektiv a vzájemné vztahy žáků a klima ve třídě a prostřednictvím tance postupně rozvíjet jejich schopnosti a dovednosti.

Lektoři projektů pak přinášejí do škol nové impulsy, přístupy k vzdělávání a inspiraci pro vlastní umělecké vyjádření dětí. Často nejsou schopni detailně proniknout do zákonitostí školy a vztahů mezi žáky, ale umožní pedagogům tříd, které se do projektu zapojí, nový pohled na jejich žáky a inspiraci pro jejich další pedagogickou činnost. Umožňují společnosti kontakt s uměním, procesem tvorby a možnost vykročení ze zažitých vzorců uvažování a ze stereotypu.

Popisuji vlastní zkušenost s projektem Tance Praha – Tanec školám, na co poukazuje, co představuje, v čem spočívá jeho přínos, v čem spočívají specifika práce s touto cílovou skupinou.

Podstata využití tance ve vzdělávání spočívá zejména v tvůrčím přístupu. Současné trendy ve společnosti jsou kreativním formám učení nakloněny, a proto vnímám jakoukoliv formu využití tance ve vzdělávání, jako možnou cestu k všestrannému rozvoji osobnosti jedince a potažmo i celé společnosti.

Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura

BLAŽÍČKOVÁ, Eva. Metodika a didaktika taneční výchovy. 2. vydání. Praha: Konzervatoř Duncan centre 2005. 63.s. ISBN 80-7290-166-4.

BLAŽÍČKOVÁ, Eva; Lisnerová, Romana, a kol. Metodika a didaktika taneční výchovy. 2. vydání. Praha: Konzervatoř Duncan centre 2005. 63.s. ISBN 80-7290-166-4

CVEKLOVÁ, Bohumíra; LÖSSL, Jiří. Dítě v tanci. 1.vydání. Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, útvar Artama. 2013. ISBN 978-80-7068-270-8.

JEŘÁBKOVÁ, Jarmila. Taneční průprava. 2.vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n.p. 1986. s. 156. ISBN 14-456-86.

KRÖSCHLOVÁ, Jarmila. *Výrazový tanec: taneční tvorba.* 1. vyd. Praha: IPOS-ARTAMA, 2002. 194 s. Pohyb; sv. 1. ISBN 80-7068-106-3.

Tvořivá taneční výchova a umělecké vzdělávání v českém kulturním prostředí v letech 2009-2018. Sborník příspěvků – pam pam speciál. Ročník XII – číslo S2-18(35) Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, útvar Artama.2018 ISSN 1803-103X

Prameny

Interní materiály SE.S.TA – Eva Papánková:

Prezentace projektu škola tančí 2016, příloha 7.

Škola tančí – prezentace pro vzdělávací cyklus 2022

Škola tančí stručná prezentace 2022

Zdroje z webu: [on line]. Dostupné z: <https://www.se-s-ta.cz/>

Zdroje z webu: [on line]. Dostupné z: [Odborný článek: Taneční a pohybová výchova \(rvp.cz\)](https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/9719/tanecni-a-pohybova-vychova.html)
<https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/9719/tanecni-a-pohybova-vychova.html>

Zdroje z webu: [on line]. Dostupné z: [pam pam 2-18 priloha.indd \(scenicky-tanec.cz\)](https://pam-pam-2-18-priloha.indd)

Zdroje z webu: [on line]. Dostupné z: <https://www.duncaninstitut.cz/>

Zdroje z webu. [on line]. Dostupné z: <https://duncancentre.cz/>

Zdroje z webu. [on line]. Dostupné z: <https://tanecpraha.cz/>

Zdroje z webu. [on line]. Dostupné z: <https://divadloponec.cz/>

Zdroje z webu. [on line]. Dostupné z: <https://zsstross.cz/>

Zdroje z webu. [on line]. Dostupné z: <https://eurytmie.cz/>

Zdroje z webu. [on line]. Dostupné z: <https://vizetance.org/>

Zdroje z webu. [on line]. Dostupné z: <https://korespondance.cz/>

Zdroje z webu. [on line]. Dostupné z: <https://msmt.cz/>

Rozhovor s Hanou Tuháčkovou - 24.1.2023 Černošice

Rozhovor s Petrou Pellarovou - 17.1. 2023 Praha

Rozhovor s Petrou Blau - 27.1. 2023

Rozhovor s Martou Trpišovskou Vodenkovou - 22.1.2023 Ždár nad Sázavou

Rozhovor s Evou Papánkovou - 22.1.2023 Ždár nad Sázavou

